

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Valtionhallinto liikunnan ja liikkumisen edistäjänä 2019–2023: sisäministeriö

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2023:6

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO

Statens idrottsråd

Opetus- ja kulttuuriministeriö/
Undervisnings- och kulturministeriet
Valtion liikuntaneuvosto/Statens idrottsråd
PL/PB 29
00023 Valtioneuvosto/Statsrådet
www.liikuntaneuvosto.fi

Ulkoasu: Graafinen suunnittelu Pirjo Uusitalo-Aura
Taitto: Tmi Airos, Antero Airos
Kansikuva: Ari Andersin / Vastavalo.net

ISBN 978-952-263-725-3 (pdf)
ISSN 2242-4571 (verkkajulkaisu)

Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:6

Valtion liikuntaneuvosto on opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntalaissa määritelty asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on käsitellä liikunnan ja liikuntapolitiikan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita. Liikuntaneuvosto seuraa liikunnan kehitystä, antaa lausuntoja liikuntamäärärahoista ja arvioi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella.

**Valtionhallinto liikunnan ja
liikkumisen edistäjänä 2019–2023:
sisäministeriö**

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2023:6

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Perustiedot ja kiinnekohta liikuntaan	10
3	Keskeiset liikkumista ja liikuntaa edistävät toimenpiteet	13
3.1.	Turvallisuus liikkumisen, liikunnan ja urheilun mahdollistajana	13
3.2.	Rahapelitoiminta ja rahankeräykset sekä lainsäädäntö ja valvonta	19
3.3.	Ampuma-aseiden ja ampumaratojen lainsäädäntö sekä ampuma-aseiden lupamenettely ja valvonta	21
3.4.	Liikunta osana poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä hätäkeskuslaitoksen henkilöstön toiminta- ja työkyvyn edistämistä sekä osana alojen koulutusta	24
4	Johtopäätökset ja kehittämissuositukset	30

1

Johdanto

1 Johdanto

Lapsista vain noin kolmannes ja aikuisista neljännes täyttää liikkumissuosituksen. Ikääntyneistä ja toimintarajoitteista henkilöistä vielä tätäkin harvempi.¹ Lapsista ja nuorista noin 40 prosentilla fyysisen toimintakyky on jo tasolla, joka voi haitata arjessa selviämistä.²

Liikkumisen määrä on vähentynyt erityisesti siksi, että arjessa liikutaan yhä vähemmän. Ihmisten arki kuuluu suurelta osin eri hallinnonalojen vaikutuspiirissä ja liikuntahallinnon ulottumattomissa, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, työpaikoilla tai näiden välisillä matkoilla. Arkiliikkumiseen vaikutetaan eri hallinnonalojen toimilla, kuten kasvatus- ja koulutus-, ympäristö-, rakentamis-, liikenne- ja liikuntapolitiikalla. Liikkumisen ja liikunnan poikkihallinnollinen edistäminen vaatii paljon toimenpiteitä ja koordinaatiota hallinnonalojen välillä, mutta myös hallinnonalojen sisällä.

Liikunnalla ja urheilulla on oma tärkeä itseisarvonsa. Liikunta ja urheilu ovat itsessään arvokkaita ja monilla ihmisillä yksi merkityksellisen elämän sisällöistä. Välinearvona liikunta edistää terveyttä, oppimista, työkykyä, osallisuutta ja kotoutumista sekä vähentää työstä poissaoloja ja terveydenhoidon tarvetta. Liikunta ylläpitää ikääntyvän väestön toimintakykyä ja vähentää palvelutarvetta. Liikkuminen päästöttömillä, fyysisesti aktiivisilla kulkutavoilla edistää hiilineutraaliustavoitteeseen pääsyä. Lisäksi liikunta liittyy sotilaalliseen suorituskykyyn. Väestön liikkumisen edistäminen on keino hakea julkiseen talouteen säästöjä, kuten vähentää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Urheilulla voidaan muun muassa edistää maakuvaa ja Suomen tunnettuutta, kansallista identiteettiä, yhteisöllisyyttä ja hyvää mieltä sekä tuottaa esikuvia.

Valtion keskushallinto muodostuu 12 ministeriöstä sekä niiden alaisista virastoista ja laitoksista. Käytännössä kaikkien hallinnonalojen toimilla vaikutetaan väestön liikkumiseen ja liikuntaan. Kaikilla hallinnonaloilla on ainakin välillisesti liikkumista ja liikuntaa tai urheilua edistäviä toimenpiteitä, mutta myös toimenpiteitä, jotka vähentävät mahdollisuuksia liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen. Eri hallinnonaloilla on kuitenkin erilaisia intressejä edistää liikkumista ja liikuntaa. Usein liikunta ja liikkuminen ovat välineitä hallinnonalan keskeisten omien tavoitteiden (esimerkiksi luontosuhteen, maaseudun elinvoimaisuuden, hiilineutraaliuden tai kotoutumisen) edistämiseksi.

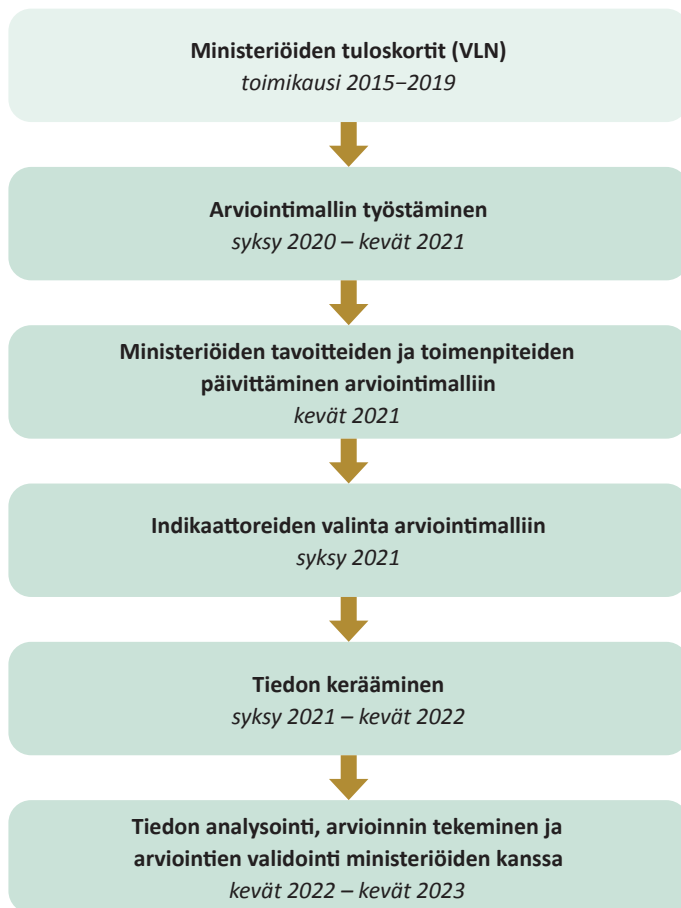
Valtion liikuntaneuvoston lakisääteisenä tehtävänä on arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia ja tuottaa arvioinnin tuloksena toimikaudellaan esitys liikunnan ja huippu-urheilun kehittämistä ja kehittämistarpeesta osana valtionhallinnon toimintaa³. Liikuntaneuvoston toimikaudella 2019–2023 arviointi toteutettiin ministeriökohtaisesti. Arviointi perustuu liikuntaneuvoston edellisen toimikauden (2015–2019) ministeriöiden tulokorttityöhön⁴, jonka arviointimallia kehitettiin tällä toimikaudella eteenpäin liikuntaneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaostossa (kuvio 1.).

1 Leena Martin ym.: Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1. Valtion liikuntaneuvosto 2023. SEKÄ Pauliina Husu ym.: Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:33. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.

2 Valtakunnalliset fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset 2022. Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.

3 Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015.

4 Liikunnan ja liikkumisen edistäminen valtionhallinnossa – Ministeriöiden tulokortit. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:6.

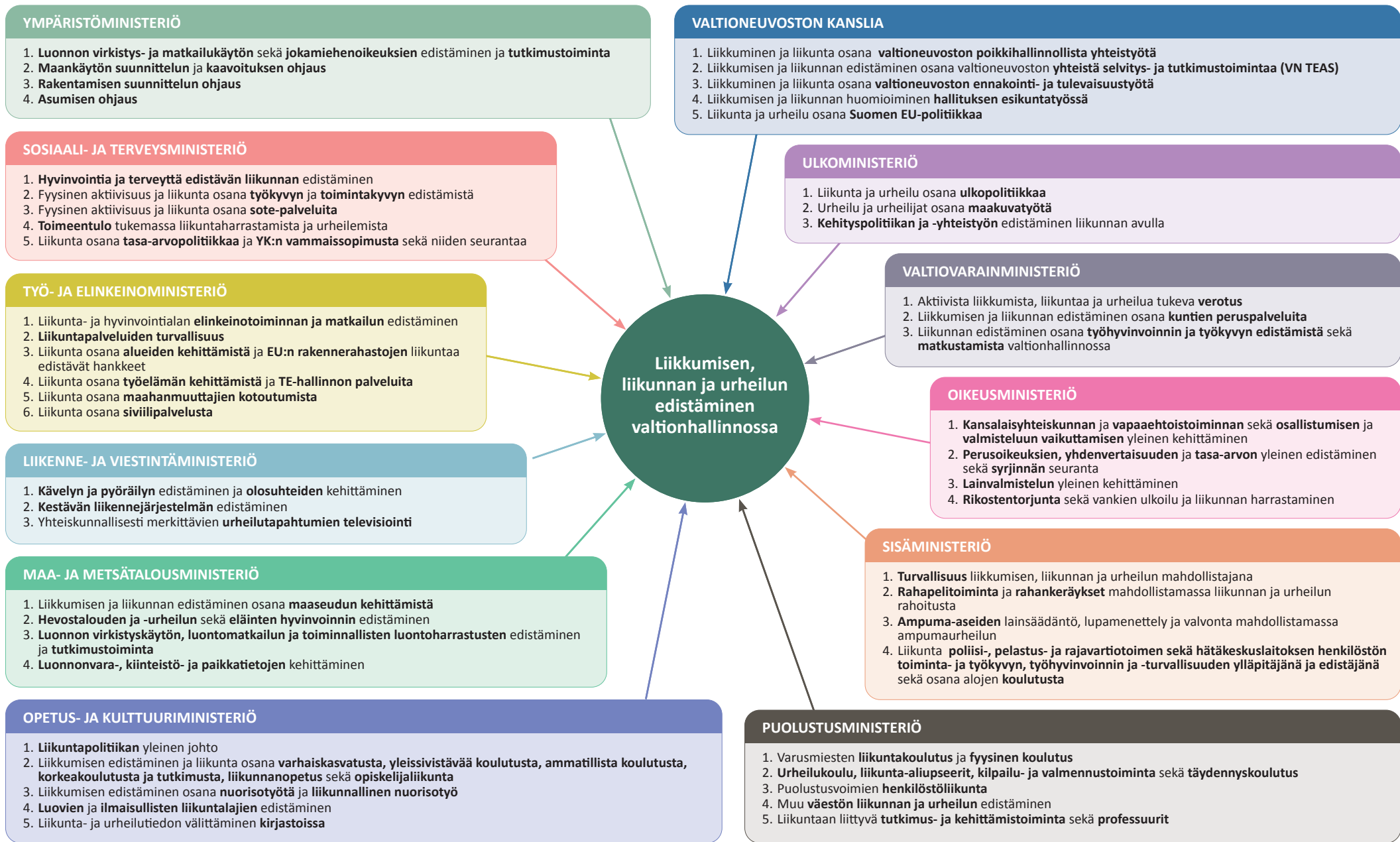

Kuvio 1. Valtion liikuntaneuvoston toimikauden 2019–2023 arvioinnin eteneminen.

Kunkin ministeriön arvioinnissa käydään läpi ministeriön perustiedot, yleiset tavoitteet, kosketuspinta ja intressi sekä toimenpiteet (mm. strategiat ja suunnitelmat sekä normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus) liittyen liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseen. Läpileikkaavina teemoina kunkin ministeriön toimenpiteiden tarkastelussa ovat yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestäväen kehityksen näkökulmat. Arvioinnin lopussa esitetään analyysi ja kehittämissuosituksia liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi kyseisellä hallinnonalalla valtionhallinnon osalta.

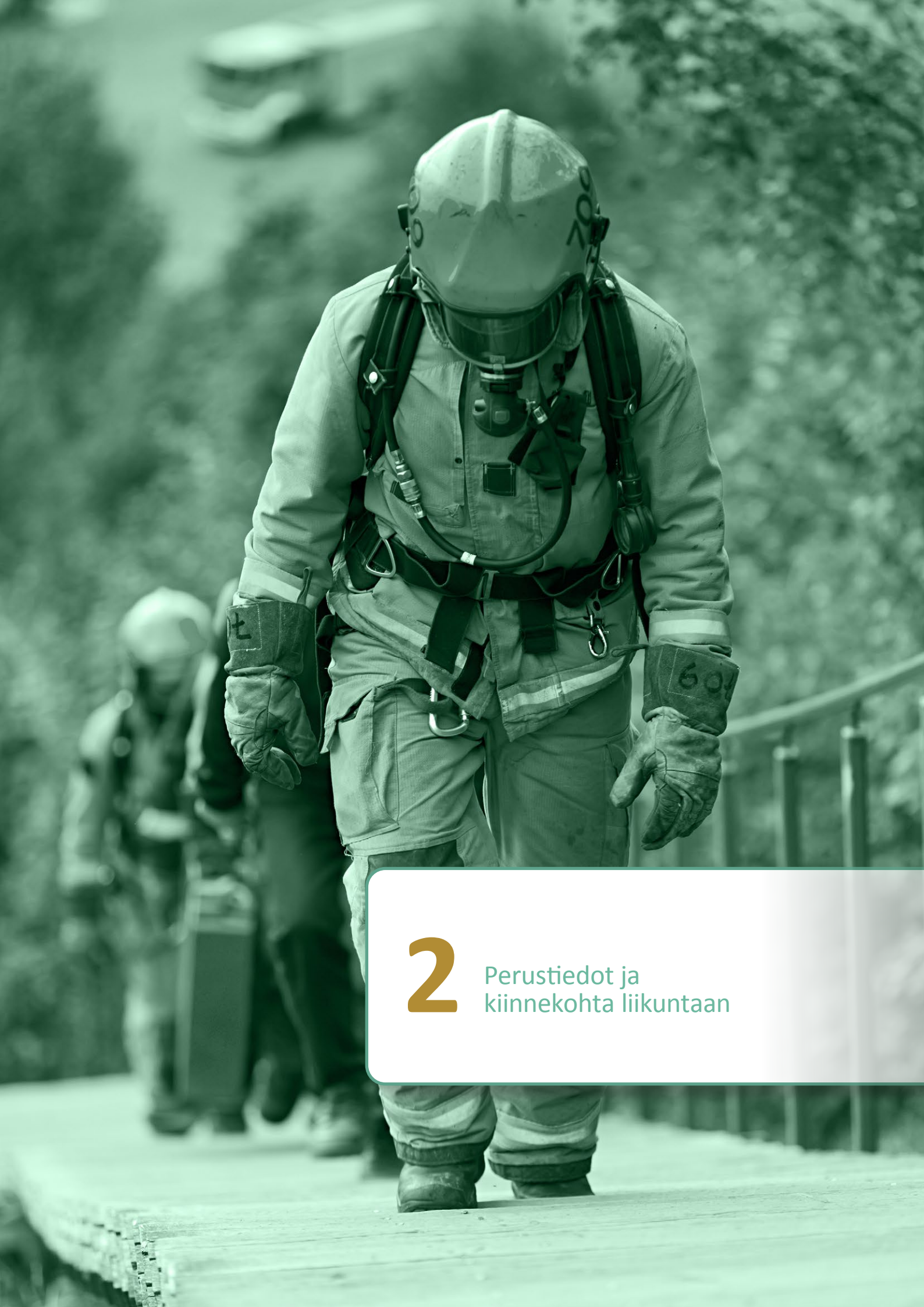
Ministeriöiden arvioinnit perustuvat aineistoihin, jotka kerättiin useista julkisista lähteistä (raportit, verkkosivut, strategia- ja ohjelmadokumentit, lainsäädäntö, tutkimustieto jne.) sekä henkilökohtaisilla tiedusteluilla eri asiantuntijoilta. Aineiston pohjalta tehdyistä johtopäätöksistä ja kehittämissuosituksista käytiin keskusteluja laajasti eri asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi osana prosessia ministeriökohtaisia arviointeja työstettiin yhdessä kunkin ministeriön edustajien kanssa niin kirjallisesti kuin mahdollisuuksien mukaan tapaamisissa. Arvioinneissa esitetyistä tiedoista, johtopäätöksistä ja kehittämissuosituksista vastaa valtion liikuntaneuvoston sihteeristö.

Arviointien avulla lisätään ymmärrystä ja tietoa eri hallinnonalojen toimenpiteistä ja intresseistä liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi sekä tilannekuvaa toimenpiteiden edistymisestä (kuvio 2.). Lisäksi luodaan edellytyksiä liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämistyölle eri hallinnonaloilla.

Kuvio 2. Ministeriöiden kiinnostukset ja keskeiset toimenpiteet liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistämiseksi.

2

Perustiedot ja
kiinnekohta liikuntaan

2

Perustiedot ja kiinnekohta liikuntaan

Vastuulla: (1) poliisiasiat, (2) pelastustoimi, (3) hätäkeskustoiminta, (4) Rajaturvallisuus, (5) maahanmuutto, (6) kansallinen turvallisuus, (7) siviilikriisinhallinta sekä (8) Suomen lippu ja vaakunta⁵.

Talous: 2,5 mrd. € / 3 % valtion talousarviosta (2023)⁶.

Henkilöstö: Ministeriössä noin 260 työntekijää, koko hallinnonalalla noin 15 900 työntekijää (2022)⁷.

Organisaatio:

Kuvio 3. Sisäministeriön organisaatiokaavio.

5 Vastuualueet. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/etusivu>. Viitattu 13.4.2023.

6 Valtion talousarvioesitys 2023, <https://budjetti.vm.fi/>. Viitattu 30.3.2023.

7 Tietoa henkilöstöstä. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/sisaministerio-tyopaikkana/tietoa-henkilostosta>. Viitattu 13.4.2023.

Hallinnonalan virastot ja laitokset: Poliisihallitus, Maahanmuuttovirasto, Rajavartiolaitos, Häätäkeskuslaitos, Pelastusopisto, Kriisinhallintakeskus ja Suojelupoliisi⁸.

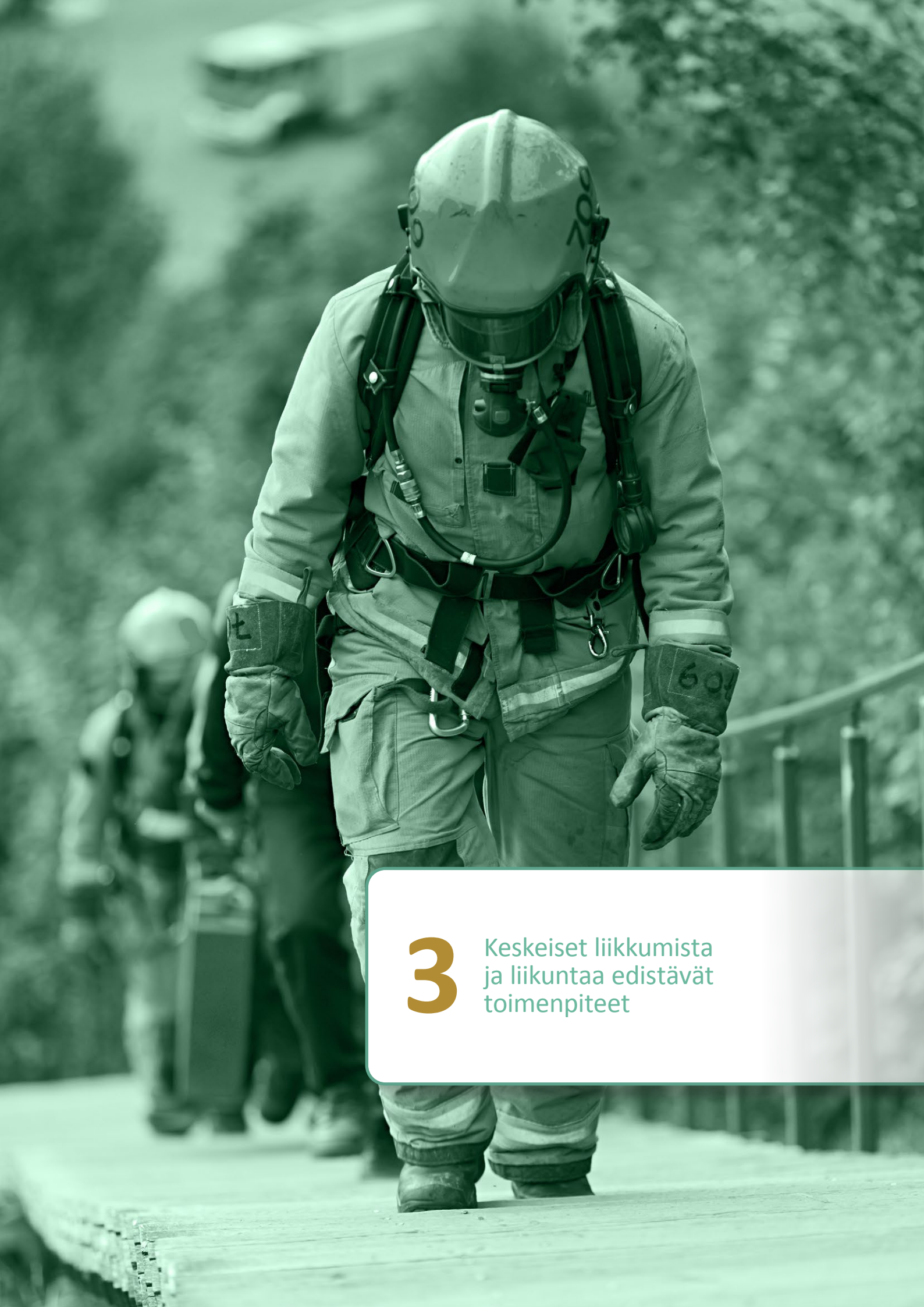
Kiinnekohta liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun:

MINISTERIÖN YLEISET TAVOITTEET ⁹	KESKEISET TOIMENPITEET LIIKKUMISEN, LIIKUNNAN JA URHEILUN EDISTÄMISEKSI
<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuuden tunne on korkea • Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa • Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan • Maahanmuutto on hallittua ja yhteiskunnallisesti kestävä	1. Turvallisuus liikkumisen, liikunnan ja urheilun mahdollistajana
	2. Rahapelitoiminta ja rahankeräykset sekä lainsäädäntö ja valvonta
	3. Ampuma-aseiden lainsäädäntö, lupamenettely ja valvonta
	4. Liikunta osana poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä häätäkeskuslaitoksen henkilöstön toiminta- ja työkyvyn edistämistä sekä osana alojen koulutusta

Hallinnonalan intressi liikkumisen ja liikunnan edistämiseen: Turvallisuuden edistäminen ja toimintakykyinen turvallisuudesta huolehtiva virkakunta

8 Hallinnonala. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/ministerio/hallinnonala>. Viitattu 13.4.2023.

9 Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet 2020. Sisäministeriön hallinnonala. Valtion talousarvioesitys 2020, <https://budjetti.vm.fi/>. Viitattu 30.3.2023.

3

Keskeiset liikkumista
ja liikuntaa edistävät
toimenpiteet

3

Keskeiset liikkumista ja liikuntaa edistävät toimenpiteet

3.1. Turvallisuus liikkumisen, liikunnan ja urheilun mahdollistajana

Sisäministeriön tavoitteena on, että Suomi on maailman turvallisin maa. Turvallisuus on vakaan ja hyvinvoivan yhteiskunnan perusta. Turvallisuuden kokeminen on yksi ihmisen perustarpeista, ja siten osa hyvinvointia. Turvallisuuden kokeminen ja turvallinen elinympäristö sekä arki ovat keskeisiä tekijöitä myös sille, että ihmiset uskaltavat liikkua esimerkiksi kävellen tai pyöräillen, harrastaa liikuntaa sekä urheilla ja nauttia urheilusta.

Turvallisuuden tunne on keskeistä etenkin ikääntyneiden ihmisten liikkumiselle ja samalla hyvinvoinnille. Koettu turvallisuus liittyy ikääntyneillä muun muassa terveydentilaan, henkiseen ja fyysiseen toimintakykyyn sekä elämänlaatuun. Koetun turvallisuuden yhteys hyvinvointiin välittyy etenkin fyysisen aktiivisuuden kautta. Turvattomuuden kokemukset vähentävät fyysistä aktiivisuutta ja liikkumista sekä nopeuttavat toimintakyvyn heikkenemistä ikääntyneillä.¹⁰

Sisäisen turvallisuuden strategia Hyvä elämä – Turvallinen arki on tiekartta, jonka avulla pyritään kohti tavoitetta maailman turvallisimmaksi maaksi elää, asua, yrittää ja tehdä työtä. Strategia korostaa, että lähes kaikki yhteiskuntapoliittinen päätöksenteko on myös turvallisuuspäätöksentekoa, ja Suomen sisäistä turvallisuutta luodaan ja ylläpidetään monialaisen yhteistyön avulla.¹¹ **Strategiassa ei tunnisteta toimintaympäristön muutostekijänä ihmisten vähäistä liikkumista ja kasvavia toimintakyvyn haasteita eikä nosteta erikseen esille liikkumiseen ja liikuntaan liittyviä kysymyksiä.**

Sisäisen turvallisuuden ylläpidosta vastaavia viranomaisia ovat erityisesti poliisi-, tulli-, pelastus-, rajavartiolaitos-, oikeus- ja vankeinhoitoviranomaiset.¹² Sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo poliisitoimintaa ja pelastustointia sekä valmistelee niitä koskevan lainsäädännön valtionhallinnossa. Poliisin toiminnan tarkoitus on varmistaa ihmisten ja ympäristön turvallisuus. Poliisin operatiivista toimintaa johtaa ja ohjaa Poliisihallitus. Paikallispoliisin muodostavat 11 poliisilaitosta.

Poliisin tehtävänä on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä ennalta estää rikoksia. Poliisi vastaa yleisten paikkojen järjestyksestä ja turvallisuudesta muun muassa partioimalla, neuvomalla ja ohjaamalla sekä puuttumalla lainvastaiseen toimintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa.¹³

10 Erja Rappe ja Jere Rajaniemi: Turvallinen asuinalue ikääntyneille. Ympäristöministeriön julkaisu 2021:10. Helsinki 2021.

11 Hyvä elämä – Turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017.

12 Hyvä elämä – Turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017.

13 Poliisi ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/poliisiasiat/yleinen-jarjestys-ja-turvallisuus>. Viitattu 14.4.2023.

Poliisin toimintaa ohjaa **Poliisin strategia 2020–2024**¹⁴. Strategiassa ei nosteta erikseen liikuntaa tai urheilua eikä liikkumista ja liikuntaa osana poliisin henkilöstön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämistä.

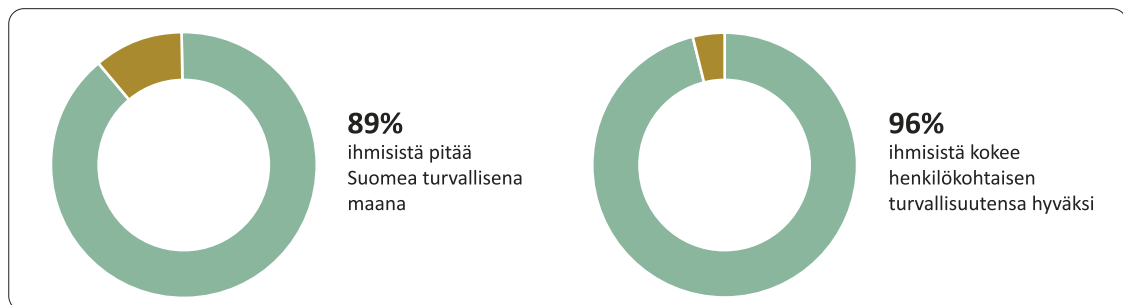
Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi. Osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta pelastustoimen järjestämisestä ovat vastanneet vuoden 2023 alusta lähtien hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki. Pelastuslaitokset antavat kiireellistä apua onnettomuustilanteissa tai onnettomuuden uhatessa sekä ehkäisevät onnettomuuksia ohjaamalla, neuvomalla ja valistamalla asukkaita ja yrittäjiä.¹⁵

Pelastustoimea ohjaa vuoteen 2025 asti strategia **Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi**¹⁶. Strategiassa ei tunnusteta toimintaympäristön muutostekijänä ihmisten vähäistä liikkumista ja kasvavia toimintakyvyn haasteita eikä erikseen nosteta esille liikuntaa tai urheilua. Liikkumista ja liikuntaa ei nosteta myöskään esille osana pelastustoimen henkilöstön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämistä.

Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla ja on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Rajavartiolaitoksen tavoitteena on vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjua Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajavartiolaitoksen toimintaa ohjaa **Strategia 2027**.¹⁷ Liikkumista ja liikuntaa ei nosteta esille osana rajavartiolaitoksen henkilöstön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämistä.

Yleisen turvallisuuden tilanne

Suomi on maailman turvallisimpia maita. Enemmistölle väestöstä arki on Suomessa turvallisempaa kuin koskaan aiemmin. Turvassa 2021 -tutkimukseen vastanneista 89 % koki, että Suomi on turvallinen maa. Vastaaajista 96 % kokee henkilökohtaisen turvallisuutensa hyväksi. (Kuvio 4) Vastaaajista 81 % kokee, että lasten on turvallista liikkua vastaajan asuinalueella ilman aikuisten valvontaa. Kokemus Suomesta turvallisena maana ei ole viimeisen viiden vuoden aikana muuttunut, mutta kokemus siitä, että lapset voivat liikkua ulkona vapaasti ilman aikuisten valvontaa on hieman kasvanut (77 % vuonna 2019). Lisäksi iso osa vastaajista (85 %) koki, että oman asuinalueen turvallisuus ei ole muuttunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Tosin niissä, jotka kokivat asuinalueensa turvallisuudessa muutoksia, valtaosa koki turvallisuuden vähentyneen (12 %) eikä lisääntyneen (3 %).¹⁸

Kuvio 4. Ihmisten kokemukset Suomen turvallisuudesta ja henkilökohtaisesta turvallisuudesta.¹⁹

Vuonna 2020 aikuisväestöstä (20 vuotta täyttäneet) päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvallisiksi koki noin 70 % väestöstä. Turvattomaksi päivittäisen elämänsä koki 3 % aikuisväestöstä. Tur-

14 Poliisin strategia 2020–2024.

15 Pelastustoimi. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/pelastustoimi>. Viitattu 14.4.2023.

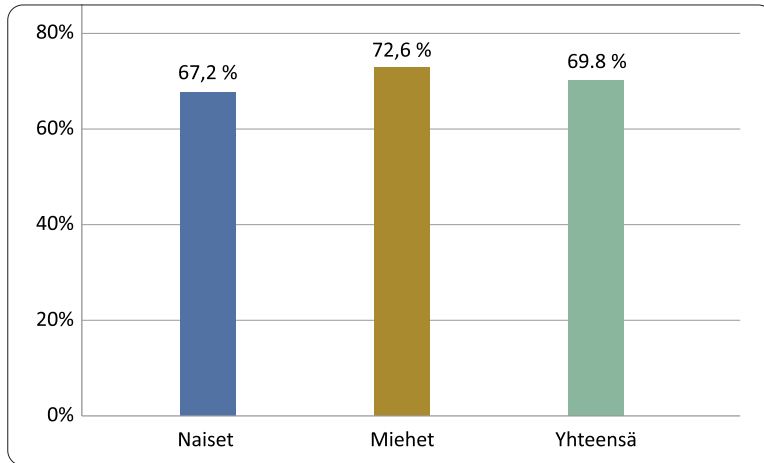
16 Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi - pelastustoimen strategia vuoteen 2025. Sisäministeriön julkaisuja 18/2016. Sisäministeriö 2016.

17 Strategia 2027. Rajavartiolaitos 2017.

18 Sanna Kailaheimo-Lönnqvist ja Tuula Kekki: Turvassa 2021. Kansalaisturvallisuus Suomessa. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki 2021.

19 Sanna Kailaheimo-Lönnqvist ja Tuula Kekki: Turvassa 2021. Kansalaisturvallisuus Suomessa. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki 2021.

vallisuuden kokemisessa oli sukupuolittaisia ja alueellisia eroja. Miehistä noin 73 % koki päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi, kun naisista noin 67 %. (Kuvio 5) Keski-Pohjanmaalla aikuisväestöstä koki elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi noin 73 % ja Etelä-Karjalassa noin 72 %, kun Kymenlaaksossa noin 66 % ja Päijät-Hämeessä noin 65 %. Turvallisuuden kokemus myös heikkeni iän myötä. Työkäisistä (20–64-vuotiaat) päivittäisen elämänsä koki erittäin tai hyvin turvalliseksi 73 %, kun yli 75-vuotiaista miehistä noin 62 % ja naisista enää noin 51 %.²⁰

Kuvio 5. Päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi kokeneiden osuus (%).²¹

Turvallisuuden tunne näyttää säilyneen korkealla myös vuonna 2022. Lokakuussa 2022 tehdyssä Sentimentti-väestökyselyssä 83 % vastaajista koki elämänsä turvalliseksi Suomessa. Vuonna 2021 vastaava luku oli 69,5 % ja keväällä 2022 73 %. **Turvallisuuden tunteessa on kuitenkin eroja väestöryhmien välillä.**²²

Poliisin katuturvallisuusindeksin mukaan²³ valtakunnallinen katuturvallisuustilanne on pysynyt lähes samalla tasolla runsaan viiden vuoden ajan. Viimeisen kolmen vuoden aikana (2020–2022) koko maan katuturvallisuustilanne on hieman parantunut vuosittain.²⁴ Perusoikeusbarometrin 2021 mukaan vain noin 5 % vastaajista oli koko ajan tai usein välttänyt kulkemista tietyillä kaduilla tai alueella viimeisen vuoden aikana.²⁵ Tosin viime aikoina nuorten rikokset ja jengirikollisuus ovat lisääntyneet, mikä on herättänyt huolta myös esimerkiksi kaduilla liikkumisen turvallisuudesta. Poliisi arvioi mukaan kaduilla liikkuminen on kuitenkin Suomessa yhä turvallista.²⁶

Hyvä turvallisuustilanne näyttää heijastuvan myös aktiiviseen liikkumiseen ja liikuntaan Suomessa. Erilaisissa aktiiviseen liikkumiseen ja liikuntaan liittyvissä tutkimuksissa turvallisuus tai turvattomuuden tunne eivät nouse esille merkittävinä esteinä ihmisten liikkumiselle ja liikunnalle Suomessa.²⁷

20 FinSote-tutkimus 2020, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.

21 FinSote-tutkimus 2020, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.

22 Suomalaisten turvallisuuden tunne on kohonnut viime keväästä – tilanne maailmalla aiheuttaa kuitenkin huolta. Sisäministeriön tiedote 24.11.2022.

23 Poliisi seuraa kuntien turvallisuustilanteen kehitystä katuturvallisuusindeksillä, jossa huomioidaan muun muassa pahoinpitelyt, ryöstöt, rattijuopumukset ja julkisilla paikoilla tehdyt vahingonteot. Katuturvallisuusindeksiin sisältyy myös yksityisellä paikalla tapahtuneet rikokset, minkä vuoksi se ei mittaa kovinkaan hyvin ”katujen turvallisuutta”.

24 Yhteiskuntarauha ja vakaus. TUOVI – Sisäisen turvallisuuden portaali. <https://sisainturvallisuus.fi/yhteiskuntarauha-ja-vakaus> SEKÄ Poliisihallituksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021. POL-2022-2906 25.2.2022.

25 Tellervo Nenonen ym.: Perusoikeusbarometri. Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 2021:17. Oikeusministeriö 2021.

26 Nuoret ryöstävät toisia alaikäisiä, mutta poliisin mukaan katujen turvallisuus on kuitenkin hyvällä tasolla. Yle 26.11.2022.

27 Ks. esimerkiksi Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2022:33. JA Katja Borodulin ym.: Socio-demographic and behavioral variation in barriers to leisure-time physical activity. Scandinavian journal of public health 2016. SEKÄ. Virmasalo, Ilkka ym.: Ikääntyvien lähiöasukaiden liikkuminen ja sen edistäminen. Yhdenvertainen liikunnallinen lähiö (YLLI)-hanke). Blogikirjoitus 19.11.2021.

Yhteenveto: Yleinen turvallisuuden tunne on enemmistöllä väestöstä hyvällä tasolla ja kehittynyt pääosin positiiviseen suuntaan eikä turvallisuus luo merkittäviä esteitä ihmisten liikkumiselle ja liikunnan harrastamiselle. Turvattomuuden tunne kuitenkin jakautuu epätasaisesti. Esimerkiksi erilaiset vähemmistöryhmät, kuten maahanmuuttajat ja vammaiset ja heikoimmassa asemassa (esimerkiksi sosioekonominen asema) olevat näyttävät kokevan muuta väestöä enemmän turvattomuutta, mikä voi vähentää näiden väestöryhmien liikkumista ja liikunnan harrastamista.

Yleisötapauhtumien turvallisuus

Suomessa järjestetään vuosittain kymmeniätuhansia yleisötapauhtumia, joissa käy yhteensä kymmeniä miljoonia ihmisiä²⁸. Yleisötapauhtumien turvallisuutta valvovat useat viranomaiset, kuten poliisi, pelastustoimi sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, joka kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalaan (Tukesin toiminnasta raportoitu osana liikuntaneuvoston tekemää TEM:n arviointia). Lisäksi Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry (opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala) edistää osaltaan katsomoturvallisuutta.

Yleisötapauhtumien turvallisuudesta vastaa kokonaisuudessaan tapauhtuman järjestäjä. Poliisi- ja pelastusviranomaiset edellyttävät yleisötapauhtuman järjestäjältä turvallisuusasioiden suunnitelmallista huomioimista. Yleisötapauhtumasta on ilmoitettava kirjallisesti järjestämisaikan poliisilaitokselle ennen tapauhtumaa, jos esimerkiksi tapauhtuman järjestäminen edellyttää toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Poliisi antaa tarvittaessa tapauhtuman järjestäjälle ohjeita ja määräyksiä muun muassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai terveyden vahingoittumisen estämiseksi. Yleisötapauhtuman järjestäjän laadittava on **pelastussuunnitelma**, jos tapauhtumaan osallistuu suuri määrä ihmisiä tai muun erityisen syyn vuoksi tapauhtumaan sisältyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski.

Urheiluun ja liikuntaan liittyvien yleisötapauhtumien turvallisuudesta ja katsomoturvallisuudesta Suomessa ei ole laaja-alaista ja ajantasaista tutkimustietoa. SUEK ry on kerännyt tietoa tapauhtumien turvallisuudesta vuodesta 2021 lähtien jalkapallon osalta²⁹. **Yleisesti ottaen katsomoturvallisuuden on arvioitu olevan Suomessa hyvällä tasolla, etenkin verrattuna moniin muihin maihin**³⁰. Lapsista ja nuorista (11–15-vuotiaat) 79 % piti urheilutapauhtumien seuraamista katsomossa turvallisena vuonna 2018.³¹

Myös vuonna 2014 yleisötapauhtumien porttikieltojärjestelmää pohtinut työryhmä päätyi selvityksensäan siihen, että **Suomessa urheilutapauhtumien turvallisuustilannetta voidaan pitää hyvänä ja tapauhtumissa tilastoidut häiriötilanteiden määrät näyttävät lukumääräisesti vähäisiltä.** Työryhmä jakoi häiriökäyttäytymiset viiteen kategoriaan: 1. Pyroteknisten tuotteiden käyttäminen ottelutapauhtumissa, 2. Väkivaltainen käyttäytyminen, 3. Esineiden heittäminen, 4. Kentälle ryntääminen ja 5. Rasismi. Vuosina 2010–2012 jääkiekon SM-liigassa ja jalkapallon Veikkausliigassa tilastoituja häiriötilanteita oli vuosittain yhteensä 80–115 kappaletta. Yleisimmät häiriöt olivat väkivaltaista käyttäytymistä, esineiden heittämistä ja pyrotuotteiden käyttämistä. Tuolloin Jääkiekon SM-liigaa seurasi vuosittain noin 2,4 miljoonaa ja jalkapallon Veikkausliigaa noin 450 000 katsojaa. **Vaikka häiriötilanteita ei ollut lukumäärällisesti paljon, niillä saatettiin merkittävä määrä ihmisiä vaaraan. Lisäksi ottelutapauhtumien järjestäjät ovat kokeneet tiettyjen häiriötekosten aiheuttavan heille isoja ongelmia.**³²

SUEK ry:n näkemyksen mukaan **katsomoturvallisuushaasteet keskittyvät Suomessa ”katsomöväkivaltaan” osalta lähes täysin jalkapallon ja pienemmässä määrin jääkiekon ympärille.** Esimerkiksi

28 Päätös valtakunnallisen yleisötilaisuusasioiden ohjausryhmän asettamisesta. Poliisihallitus 30.3.2020.

29 Tutkinnan asiantuntija Ben Sjöroos, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, sähköpostivastaus 16.8.2022.

30 Lakiesitys urheilutapauhtumien turvallisuuden parantamiseksi menossa eduskuntaan – ”Huuhkajien menestys näyttää jopa lisänneen yhteisöllisyyttä”. STT Urheilu 16.2.2021.

31 Sami Kokko ja Leena Martin (toim.): Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:1.

32 Yleisötilaisuuksien porttikieltoa pohtineen työryhmän loppuraportti. Sisäministeriön julkaisu 12/2014.

koripallossa, jääpallossa, käsipallossa ja futsalissa on lähinnä yksittäisten kannattajaryhmien häiriökäyttäytymistä. Usein näissä tapauksissa samat kannattajat käyvät seuraamassa useita lajeja, mutta jalkapallo vaikuttaa olevan yhteisenä nimittäjänä useissa, joskaan ei kaikissa tapauksissa.³³

Katsomoväkivalta-, ultras- ja huligaanikulttuurien ihannointi näyttäytyy Suomessa ulkomailta kopioidulta käyttäytymiseltä, joka ei ole ollut suomalaiselle urheiluyleisölle tavanomaista käytöstä. Pyroteknisten tuotteiden käyttö, kannattajien väliset tappelut ovat osa alakulttuuria, jonka juuret ovat vahvasti jalkapallolähtöiset ja joka osaltaan on saanut uuden ulottuvuuden sosiaalisen median mukaan tulon myötä. **Kannattajien häiriökäyttäytyminen on ollut Suomessa pitkään samalla tasolla vuodesta toiseen, mutta viime vuosina häiriökäyttäytyminen näyttää lisääntyneen.** Yleistyneet kansainväliset otteet, niin maajoukkue- kuin seurasollakin, ovat omiaan lisäämään lieveilmiöiden määrää.³⁴ Useissa muissa maissa tilanne urheilukatsomoissa on jo erittäin huolestuttavalla tasolla, joten Suomessa on syytä varautua asiaan hyvissä ajoin.³⁵

Tällä hallituskaudella on parannettu liikunta- ja urheilutapahtumien turvallisuuteen liittyvää normiohjausta. Euroopan neuvosto hyväksyi vuonna 2016 yleissopimuksen katsomoturvallisuuden tehostamiseksi. Yleissopimus saatettiin Suomessa voimaan maaliskuussa 2022 asetuksella, jolla saatettiin voimaan lait Euroopan neuvoston yleissopimuksesta katsomoturvallisuuden tehostamiseksi sekä muutokset kokoontumislakiin. Tavoitteena oli parantaa jalkapallo-otteluiden ja muiden urheilutapahtumien turvallisuutta. Yleissopimuksen mukaan tapahtumajärjestelyihin liittyvät eri sidosryhmät otettiin aiempaa laajemmin mukaan takaamaan katsojien turvallisuus. Lisäksi kokoontumislakia muutettiin siten, että yleissopimuksen tarkoittamien tapahtumien yhteydessä on huomioitava tietyt yleissopimuksen turvallisuus- ja pelastussuunnittelusäännökset.³⁶

Poliisihallitus on voimaan tullut **yleissopimuksen (1158/2021)** ja sen mukaan **kokoontumislakiin tehtyjen muutosten (1159/2021)** myötä antanut määräyksen **Turvallisuuden parantaminen jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa.** Määräyksen tarkoituksena on muun muassa määritellä poliisiyksiköiden tehtävät katsomoturvallisuuden parantamiseksi, parantaa yleisötilaisuuksiin osallistuvien ja sivullisten turvallisuutta sekä tehostaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Määräystä sovelletaan ensisijaisesti ammattilaisjalkapalloseurojen ja maajoukkueiden Suomessa pelaamiin jalkapallo-otteluihin tai turnauksiin, mutta määräystä voidaan soveltaa myös muihin Suomessa järjestettäviin urheilukilpailuihin tai -tilaisuuksiin.³⁷

Urheilukilpailujen tai -tapahtumien järjestämiseen osallistuvien tahojen (ml. poliisi) on laadittava **monitoimijaisia turvallisuus- ja pelastussuunnitelmia**, joita tulee testata ja parannella säännöllisissä yhteisissä harjoituksissa. Monitoimijaisen harjoitusten toimeenpanosta ja seurannasta vastaa poliisi. Harjoitukset voivat olla esimerkiksi poistumisharjoituksia stadionilta, johon osallistuvat sekä viranomaiset että järjestäjän edustajat omissa rooleissaan tai järjestyksenvalvojien ja poliisien yhteisharjoituksia.³⁸

Määräyksen mukaan poliisin tulee huolehtia jalkapallo-otteluiden ja muiden urheilutapahtumien turvallisuutta koskevista poliisin strategioista. Poliisihallituksen tehtävänä on ohjata poliisilaitosten päättösten tekoa, joka koskee jalkapallo-otteluiden ja turnauksien sekä urheilukilpailujen tai -tapahtumien turvallisuutta. Helsingin poliisiasema toimii kansallisena jalkapalloalan tietopisteenä (National Football

33 Tutkinnan asiantuntija Ben Sjöroos, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, sähköpostivastaus 9.8.2022.

34 Tutkinnan asiantuntija Ben Sjöroos, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, sähköpostivastaus 9.8.2022. SEKÄ Äärikannattajien käytös on muuttunut yhä aggressiivisemmäksi – räjähteitä heittelevät jalkapallofanit työllistivät yli 200:aa poliisia Helsingissä. Yle Uutiset 6.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12649711>.

35 Porttikieltojärjestelmä edellyttää Suomessa lainsäädännön muutosta. Uutinen 5.9.2022 SUEK ry:n internetsivuilla, <https://suek.fi/porttikieltojarjestelma-edellyttaa-suomessa-lainsaadannon-muutosta/>

36 Urheilutapahtumien turvallisuutta koskevat lait voimaan maaliskuussa. Sisäministeriön tiedote 10.2.2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/urheilutapahtumien-turvallisuutta-kokevat-lait-voimaan-maaliskuussa>

37 Turvallisuuden parantaminen jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa. Poliisihallituksen määräys 28.07.2022. POL-2022-41425.

38 Turvallisuuden parantaminen jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa. Poliisihallituksen määräys 28.07.2022. POL-2022-41425.

Information Point, NFIP). Poliisilaitokset huolehtivat muun muassa urheilukilpailujen tai -tapahtumien turvallisuuteen liittyvistä poliisille kuuluvista tehtävistä alueellaan.³⁹

Muuta keskeistä normistoa turvallisten yleisötapahtumien järjestämiseen on muun muassa **Järjestyslaki (612/2003)** sekä **Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015)** (kumosi lain järjestyksen valvojista). Näihin lakeihin ei ole tehty tällä hallituskaudella merkittäviä muutoksia liikunnan ja urheilun näkökulmasta.

Tällä hallituskaudella tehdyistä uudistuksista huolimatta normiohjaus vaatii edelleen uudistamista urheilutapahtumien turvallisuuden edistämiseksi. Keskeisin uudistamistarve liittyy **porttikieltojärjestelmän** mahdollistavaan lainsäädäntöön. Porttikieltojärjestelmä olisi poliisin ja urheilujärjestöjen tunnustama tehokas keino, jolla voitaisiin lisätä urheilutapahtumien turvallisuutta ja vastata urheilukatsomoissa esiintyviin yleisimpiin häiriöihin. Suomen urheilun eettisen keskuksen SUEKin selvityksen mukaan Suomen nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista urheilutapahtumia koskevan porttikieltojärjestelmän toteuttamista sopimusperusteisesti (ostaessaan lipun henkilö sitoutuu järjestäjän määrittelemiin käyttäytymissääntöihin). Lainsäädäntö ei esimerkiksi tunne porttikiellon käsitettä. Porttikieltojärjestelmän toteuttaminen vaatii lainsäädännön muuttamista.⁴⁰

Liikunta- ja urheilutapahtumien turvallisuuden tai katsomoturvallisuuden edistämiseksi ei ole valtakunnallisia strategioita tai suunnitelmia eikä varsinaista informaatio-ohjausta (pl. esim. Poliisihallituksen määräys). Eri lajit tekevät omalta osaltaan töitä katsomoturvallisuuden edistämiseksi ja erityisesti jalkapallon puolella asiaan panostetaan varsin laajasti.⁴¹ TUKES (työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virasto), joka yhdessä muiden viranomaisten kanssa valvoo yleisötapahtumien turvallisuutta, on laatinut **oppaan turvallisen yleisötapahtuman järjestämiseksi**⁴².

Yleisötapahtumien turvallisuustoimijoiden valtakunnallinen yhteistyö tapahtuu pääosin Poliisihallituksen koordinoiman **valtakunnallisen yleisötapahtumien turvallisuuden ohjausryhmän** puitteissa. Työryhmän tehtävänä on tehostaa yleisötapahtumiin liittyvää tiedonkulkua viranomaisten välillä, edistää alueellista tasa-arvoisuutta eri tapahtumajärjestäjien kesken ja laatia eri viranomaisia koskevia ohjaavia kirjeitä. Ohjausryhmän toimikausi on 1.4.2020–31.3.2025. Erilaiset liikunta- ja urheilutapahtumat ovat voimakkaasti mukana ohjausryhmän toiminnassa, sillä valtaosa niistä on kokoon tumislain mukaisia yleisötapahtumia, joiden kokonaisturvallisuuteen ohjausryhmän työllä pyritään vaikuttamaan. Ohjausryhmän jäsenenä on pääasiassa poliisi-, terveydenhuolto- ja pelastusalan edustajia. Ohjausryhmässä ei ole mukana liikunta- ja urheilualan toimijoita.⁴³

Poliisihallitus ja Suomen Palloliitto ovat järjestäneet **katsomoturvallisuusseminaaria**, jossa ovat kohdanneet muun muassa poliisi, jalkapalloseurat, turvallisuusyritykset ja muut sidosryhmät. Seminaari on ollut jalkapallopainotteinen, mutta myös muiden lajien edustajia on ollut vuosittain mukana.

Yhteenveto: Urheiluun ja liikuntaan liittyvien yleisötapahtumien turvallisuudesta ja katsomoturvallisuudesta Suomessa ei ole kattavaa ja ajantasaista tutkimustietoa. Suomessa urheilutapahtumien turvallisuustilannetta ja katsomoturvallisuuden tilannetta voidaan pitää hyvänä. Häiriötilanteilla saatetaan kuitenkin merkittävä määrä ihmisiä vaaraan, ja häiriötekijät aiheuttavat joillekin tapahtumien järjestäjistä isoja ongelmia (erityisesti jalkapallo-otteluissa). Kannattajien häiriökäyttäytyminen näyttää myös lisääntyneen viime vuosina.

39 Turvallisuuden parantaminen jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa. Poliisihallituksen määräys 28.07.2022. POL-2022-41425.

40 Janne Ripatti: Selvitys urheilutapahtumien sopimusperusteisesta porttikieltojärjestelmästä. SUEK ry:n julkaisu urheilun eettisistä asioista nro 6. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry 2022. SEKÄ Porttikieltojärjestelmä edellyttää Suomessa lainsäädännön muutosta. Uutinen 5.9.2022 SUEK ry:n internetsivuilla, <https://suek.fi/porttikieltojarjestelma-edellyttaa-suomessa-lainsaadannon-muutosta/>

41 Tutkinnan asiantuntija Ben Sjöroos, Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry, sähköpostivastaus 16.8.2022.

42 Tapahtumaturvallisuus. Kuinka järjestän turvallisen tapahtuman? Mistä tapahtumaturvallisuus koostuu? Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes).

43 Poliisihallituksen kirje 09.08.2022.

3.2. Rahapelitoiminta ja rahankeräykset sekä lainsäädäntö ja valvonta

Rahapelitoiminta

Suomen rahapelijärjestelmä perustuu yksinoikeusjärjestelmään. Rahapelejä toimeenpanee Suomessa valtion kokonaan omistama rahapeliyhtiö Veikkaus Oy. Eduskunta ja valtioneuvosto päättävät rahapeli politiikasta, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää rahapelaamiseen liittyviä taloudellisia ja sosiaalisia haittoja, taata rahapeleihin osallistuvien oikeusturva sekä estää rahapelaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä ja rikoksia.

Sisäministeriö vastaa rahapeli politiikan linjausten valmistelusta ja ohjauksesta sekä niihin liittyvästä säädösvalmistelusta. Poliisihallitus vastaa rahapelitoiminnan valvontaviranomaistehtävistä. Arpajaislain mukaan rahapelitoiminnan tuotto käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin, kuten urheiluun ja liikuntakasvatukseen sekä hevoskasvatukseen ja -urheilun edistämiseen. Rahapeli tuotoilla on ollut keskeinen merkitys valtion liikuntamäärärahoille. Valtion liikuntasektorin määrärahat ovat koostuneet merkittävässä määrin (91 % vuonna 2020) valtiontalouden kehyksen ulkopuolisista rahapeli tuotoista. Myös sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveysjärjestöille jakamat avustukset, joista osalla edistetään liikunnan ja liikunnan avulla väestön toimintakykyä sekä maa- ja metsätalousministeriön jakamat määrärahat ja avustukset hevoskasvatukseen ja -urheilulle, koostuvat rahapeli tuotoista.

Suomalainen rahapelijärjestelmä on ollut viime vuosina isossa muutoksessa. Rahapelihaitat on nähty yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta suuriksi, mihin on nähty tarpeelliseksi puuttua lainsäädännöllisin keinoin. Myös Veikkaus on tehnyt toimenpiteitään muun muassa vähentämällä rahapeliautomaattien määrää sekä edistämällä tunnistautuneena pelaamista.⁴⁴ Rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen tehostamistoimenpiteiden sekä koronakriisin johdosta rahapeli tuotot ovat laskeneet merkittävästi viime vuosina.

Rahapelitoiminnan lainsäädäntöä on uudistettu merkittävästi tällä hallituskaudella. Tammikuussa 2020 sisäministeriö käynnisti hallitusohjelman mukaisen arpajaislain uudistamishankkeen. Hankkeen tavoitteena oli muun muassa selvittää arpajaislain uudistamistarpeita erityisesti rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyn ja vähentämisen edelleen tehostamiseksi. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 23.9.2021. Esityksen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää rahapelaamisesta haittoja, vahvistaa rahapelitoiminnan valvontaa ja pelaajien oikeusturvaa sekä vahvistaa yksinoikeusjärjestelmän kykyä ohjata kysyntää arpajaislailla säänneltyyn rahapeli tarjontaan. Arpajaislakiin muun muassa lisättiin säännökset kaikkea rahapelaamista koskevasta pakollisesta tunnistautumisesta ja säännökset raha-automaattien sijoittelusta ja omavalvonnasta sekä täsmennettiin Veikkauksen markkinointia ja rahapeli en toimeenpanon valvontaa koskevia säännöksiä.⁴⁵ Uudistukset tulivat voimaan 1.1.2022.

Maaliskuussa 2022 sisäministeriö käynnisti arpajaislainsäädännön muutoshankkeen, joka koskee rahapeli tuotolla rahoitettujen toimintojen siirtymistä uuteen rahoittamismalliin. Hankkeen taustalla oli hallituksen linjaus uuden rahoitusmallin käyttöönotosta vuoden 2024 alusta alkaen. Valmisteltu arpajaislain muutos hyväksyttiin 3.3.2023 ja laki tulee voimaan 1.1.2024. Arpajaislain muutoksessa laista poistettiin rahapeli tuotolla rahoitettujen toimintojen taloudellinen ja määrärahatasoon liittyvä riippuvuus Veikkaus Oy:n tuotosta. Jatkossa Veikkauksen tuotot tuloutetaan valtion budjettiin yleiskatteellisenä ilman nykyisiä korvamerkintöjä käyttökohteista.⁴⁶

Rahankeräys

Rahankeräyksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa kerätään vastikkeetta rahaa yleisöön vetoamalla. **Rahankeräys on pääsääntöisesti luvanvaraista.** Rahankeräyslupa voidaan myöntää yleishyödyllistä toiminta-

44 Erkki Liikanen ym.: Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa. Tulevaisuuden vaihtoehtoja. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:12. Valtioneuvosto, Helsinki 2021.

45 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. HE 135/2021

46 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta. HE 255/2022 vp.

taa harjoittavalle yhteisölle tai säätiölle yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi, kuten liikuntaan ja urheiluun liittyvään toimintaan. Lupaa hakevan yhteisön koko toiminnan ei tarvitse olla yleishyödyllistä, mutta rahankeräyksellä hankitut varat tulee käyttää yksinomaan yleishyödylliseen tarkoitukseen. Rahankeräyslupaviranomaisia ovat poliisilaitokset ja Poliisihallitus. **Poliisihallitus ja poliisilaitokset myöntävät vuosittain noin 600 rahankeräyslupaa.**⁴⁷

Rahankeräyksellä on merkittävä rooli eri alojen järjestöjen ja yhdistysten, kuten liikkumista, liikuntaa ja urheilua edistävien järjestöjen ja yhdistysten varainhankinnassa. Erilaiset kerta- ja kuukausilahjoitukset, jotka ovat rahankeräystuloa, ovat keskeisimpiä järjestöjen tukimuotoja yhdessä jäsenmaksujen ja julkisen avustusten kanssa. Erilaisten lahjoitusten merkitys näyttää korostuvan tulevaisuudessa ja järjestöt aikovat panostaa niihin. Järjestöjen varainhankinnan yksityisrahoituksen toimintaedellytyksien kehittämiseksi järjestöt toivovat muun muassa lahjoittamisen ja tukemisen mahdollisuuden parempaa tunnetuksi tekemistä, lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista sekä yhdistys- ja säätiötoimintaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä, kuten byrokratian vähentämistä.⁴⁸

Rahankeräyksen normiohjausta on kehitetty tämän hallituskauden aikana, kun uusi rahankeräyslaki tuli voimaan 1.3.2020. Uuden rahankeräyslain tavoitteena oli sujuvoittaa rahankeräysmenettelyä ja tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä esimerkiksi parantamalla varainhankintamahdollisuuksia. Uuden lain myötä rahankeräysluvat myönnetään aina toistaiseksi voimassa olevina.⁴⁹

Uusi laki mahdollistaa ilmoituksenvaraisesti järjestettävät **pienimuotoiset kansalaiskeräykset, ns. pienkeräykset** (enintään 10 000 euron kerääminen kolmen kuukauden aikana). Aiemmin useita kansalais-toiminnan tukemiseksi tarkoitettuja rahankeräyksiä on jäänyt toteuttamatta, sillä erityisesti pienet yhdistykset ovat kokeneen lupamenettelyn hitaana ja hallinnollisen taakan liian suurena. Rahankeräykset on myös mahdollistettu entistä laajemmin valtion, maakuntien, kuntien ja kuntayhtymien toimintoihin, minkä on arvioitu lisäävän uusien rahankeräyksen järjestäjien lukumäärää. Tällaisten keräysten on arvioitu olevan paikallisia kertaluonteisia rahankeräyksiä esimerkiksi kuntien ylläpitämien liikuntapaikkojen välineistön parantamiseksi tai kouluissa käytettävän välineistön päivittämiseksi.⁵⁰

Rahankeräyslupia on tilastoitu Poliisihallituksessa tilastokoodittain maaliskuusta 2016 alkaen. Tämän jälkeen Poliisihallitukselta on haettu vähintään **noin 150 rahankeräyslupaa, joissa varojen käyttötarkoituksena on urheilu ja liikunta**⁵¹. Lisäksi on haettu muutamia liikuntaan ja urheiluun liittyvien rahankeräyslupien muutoksia. Näistä noin 150 haetusta rahankeräysluvasta noin 140 hakemukselle myönnettiin lupa. Näistä noin 150 rahankeräysluvasta noin kolmannes on haettu uuden rahankeräyslain voimaantulon (1.3.2020) jälkeen ja olivat toistaiseksi voimassaolevia (tilanne kevät 2022). Luvan hakeneet ovat olleet pääasiassa paikallisia urheiluseuroja, mutta mukana on myös joitakin valtakunnallisia liikuntajärjestöjä. **Vuonna 2021 on järjestetty arviolta joitain kymmeniä urheiluseurojen organisoimia pienkeräyksiä.**⁵²

Koronapandemia näyttää lisänneen jonkin verran urheilu- ja liikuntajärjestöjen (varsinkin pienempien järjestöjen ja yhdistysten) kiinnostusta ja halua järjestää rahankeräyksiä ja pienkeräyksiä. Monissa tapauksissa perusteeksi on ilmoitettu se, etteivät järjestöt ja yhdistykset ole pystyneet järjestämään korona-aikana perinteisiä tapahtumia, joten varainhankinnassa on jouduttu miettimään muita

47 Rahankeräysuudistus. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/rahankeraysuudistus/ukk> SEKÄ Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 214/2018.

48 Järjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset 2021. Koosteraportti. Taloustutkimus Oy 27.5.2021, https://www.vala.fi/uploads/GF4gCiz4/KOOSTE_Jrjestjen_taloudelliset_toimintaedellytykset_2021_2704.pdf.

49 Rahankeräysuudistus. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/rahankeraysuudistus/ukk> SEKÄ Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 214/2018.

50 Rahankeräysuudistus. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/rahankeraysuudistus/ukk> SEKÄ Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 214/2018.

51 Luvusta saattaa puuttua liikunta- ja urheilujärjestöjen rahankeräyslupia, mikäli luvulle ei ole laitettu rahojen käyttötarkoitukseksi urheiluun ja liikuntaan viittaavaa koodia.

52 Ylitarkastaja Jouni Kitusen, Poliisihallitus sähköpostivastaus 3.5.2022.

vaihtoehtoja.⁵³ Uusi rahankeräyslaki tuli voimaan koronapandemian aikana. Uuden lain vaikutuksia urheilu- ja liikuntajärjestöjen haluun järjestää rahankeräyksiä on vaikea arvioida erillään koronapandemian vaikutuksista.

3.3. Ampuma-aseiden ja ampumaratojen lainsäädäntö sekä ampuma-aseiden lupamenettely ja valvonta

Sisäministeriön hallinnonalalle kuuluu siviilikäytössä oleviin ampuma-aseisiin liittyvät asiat. Suomessa on nykyisin **luvallisia ampuma-aseita yli 1,5 miljoonaa ja luvanhaltijoita noin 650 000**. Asukaslukuun suhteutettuna Suomi on yksi maailman asevaltaisimmista maista.⁵⁴

Sisäministeriön vastuulle kuuluu **ampuma-aseiden ja ampuratojen lainsäädäntö, joka luo edellytyksiä yleiselle turvallisuudelle ja järjestykselle, mutta myös ampumaharrastukselle ja metsästykselle**. Poliisihallitus tekee ampuma-aseisiin liittyvää valvontaa sekä ohjaa poliisin aselupahallintoa. Tavanomaisten ampuma-aseiden hankkimiseen ja hallussapitoon oikeuttavien lupien myöntämisestä vastaavat alueelliset poliisilaitokset. Sisäministeriön hallinnonalalla varmistetaan ampuma-aseisiin liittyvällä lupamenettelyllä, käyttäjien valvonnalla sekä ampuma-aseiden ja patruunoiden käyttöturvallisuuden osalta, että ampumaurheilu ja metsästyks ovat turvallisia harrastuksia.⁵⁵

Sisäministeriön lisäksi metsästyksen ja etenkin ampumaurheiluun vaikutetaan merkittävästi myös monen muun eri hallinnonalan toimilla, kuten ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä puolustusministeriön hallinnonalalla.

Ampuma-aseet

Ampuma-aseiden keskeistä lainsäädäntöä ovat **Ampuma-aselaki, Ampuma-aseasetus ja Ampumaratalaki** sekä **Valtioneuvoston asetus ampumaradoista**.

Ampuma-aseissa (1/1998) säädetään muun muassa ampuma-aseiden määritelmistä, luvanvaraisuudesta, hankkimisesta ja hallussapidosta. Laissa nostetaan monessa kohdin esille ampumaurheilu ja metsästyks. Aselupa voidaan antaa esimerkiksi metsästyslainsäädännön sallimaan eläinten ampumiseen tai ampumaurheiluun ja -harrastukseen. Lupaa haettaessa on esitettävä harrastuksestaan luotettava selvitys. Luvan myöntäminen esimerkiksi ampumaurheiluun tai -harrastukseen edellyttää, että harrastaminen on aktiivista: kyseessä on esimerkiksi jonkin ampumaurheilulajin harjoittelu, kilpaileminen, kilpailun toimihenkilönä toimiminen, valmentaminen tai kouluttaminen ampuma-aseen käyttöön. Ampuma-urheilun tai -harrastuksen on oltava jatkunut aktiivisesti vähintään kaksi edeltävää vuotta ennen aselupahakemusta. **Ampuma-aseasetuksessa (145/1998)** säädetään muun muassa tarkemmin aktiivisen ampumaurheilun, -harrastuksen ja -harjoittelun vaatimuksista.⁵⁶

Sisäministeriön alaisen Poliisihallituksen yhteydessä toimii **ampuma-aselautakunta**, jonka jäsenet Poliisihallitus nimittää kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunnassa tulee olla edustettuina muun muassa sisäasiainministeriön poliisiosasto, poliisilaitokset, puolustusvoimat, reserviläisurheilijat, metsästäjät, urheiluampujat. Lautakunta antaa lausuntoja ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvista asioista.⁵⁷

Ampuma-aseisiin liittyvään lainsäädäntöön on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana useita muutoksia. Ampuma-aselainsäädännön muutosten tavoitteena on ollut muun muassa parantaa asetur-

53 Ylitarkastaja Jouni Kitusen, Poliisihallitus sähköpostivastaus 3.5.2022.

54 Metsästyksen ja aseharrastus selittää aseiden suuren määrän. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/poliisiasiat/ampuma-aseet>. Viitattu 29.7.2022. SEKÄ Aseluvat kiinnostavat suomalaisia nyt aiempaa enemmän, mutta hakemusten määrät eivät ole nousseet. Helsingin Sanomat 9.4.2022.

55 Metsästyksen ja aseharrastus selittää aseiden suuren määrän. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/poliisiasiat/ampuma-aseet>. Viitattu 29.7.2022.

56 Ampuma-aselaki (1/1998). SEKÄ Ampuma-aseasetus (145/1998).

57 Ampuma-aselaki (1/1998). SEKÄ Ampuma-aseasetus (145/1998).

vallisuutta ja sujuvoittaa aseiden lupaprosessia.⁵⁸ Sisäministeriön valmistelemien edellisten ampumase-lain muutosten yhteydessä (2019) käytiin paljon keskustelua ministeriön ja ampumaurheilun harrastajien välillä lainsäädännön tiukennuksista.⁵⁹

Aselainsäädäntö ja lupaprosessit ovat vuosien varrella tiukentuneet, mikä on vaikuttanut ampu-maurheilun ja ampumahiihdon edellytyksiin. Ampumaurheilijat ja ampumahiihtäjät ovat nähneet haasteena myös vaihtelevat ampuma-aselupakäytännöt eri puolella Suomea. Ampumaurheilijat ja ampumahiihtäjät ovat kokeneet, että ampumaurheiluun on ollut vaikeampi saada lupaa kuin metsäs-tykseen. Poliisihallitus antoi **Ampuma-aselupakäytäntöjen yhtenäistämistä ohjeen 1.8.2022**⁶⁰. Lisäksi ampumaurheilijoiden ja ampumahiihtäjien piirissä on nähty haasteena lupaprosessiin liittyvä harrastuneisuusvaatimus ja harrastamisen osoittaminen, kuten käsiaseita koskeva kahden vuoden har-rastuneisuusvaatimus, jonka on katsottu vaikeuttavan ampumaharrastukseen pääsyä, etenkin nuorten osalta.⁶¹

Parhailaan Euroopan Kemikaalivirasto (ECHA) on suunnittelemassa lyijyammuskieltoa, jolla olisi vai-kutusta muun muassa ampumaurheiluun, metsästyksen ja maanpuolustukseen. Lyijykiellon taustalla on lyijyn kielteiset ympäristö- ja terveysvaikutukset. Lyijyä arvioidaan leviävän EU:ssa ympäristöön vuo-sittain noin 44 000 tonnia, josta 57 prosenttia on peräisin urheiluammunnasta, 32 prosenttia metsästyk-sestä ja 11 prosenttia kalastuksesta.⁶²

Lyijykiellon ensimmäinen vaihe (lyijyhaukien kieltö kosteikkoalueilla) tuli voimaan helmikuussa 2023. Kiellon toisessa vaiheessa kielletäisiin lyijyhaukien ja -luotien käyttö lähes kaikkialla. Ampumaurheili-koiden näkemyksen mukaan lyijyammuskielto voisi lopettaa osan ampumaurheilun lajeista, joissa ei ole mahdollista käyttää korvaavista materiaaleista tehtyjä luoteja tai hauleja. Lyijyammuskielto voisi tehdä ampumaharrastuksesta myös merkittävästi kalliimpaa, mikä voisi vähentää esimerkiksi ampumaurhei-lijoiden, metsästäjien ja reserviläisten ampumaharjoitusten määrää.⁶³ Lyijyhaukirajoitus on osa REACH-asetusta ja eurooppalaista kemikaalilainsäädäntöä, jonka toimeenpanosta Suomessa vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Viime vuosina aselupahakemuksia on käsitelty vuosittain yhteensä noin 50 000 kappaletta. Uusien aselupahakemusten määrät ovat hieman vähentyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kielteisen päätöksen on saanut noin tuhat hakemusta vuodessa. Jo aiemmin myönnetyn aseluvan peruutuspäätöksiä tehdään vuosittain noin 3 000–4 000.⁶⁴ Ampuma-aselupaa voi hakea usealla perusteella (esi-merkiksi metsästykselle ja/tai ampumaharrastus), joten myönnettyjen lupien perusteella ei voida tarkasti arvioida niiden käyttötarkoitusta, kuten käyttöä ampumaurheiluun.

Ampumaradat

Keskeinen ampumaratoja säätelevä laki on **Ampumaratalaki (763/2015)**, jonka tavoitteena on edis-tää turvallista ampumaharrastusta, turvallisuutta ampumaradoilla ja niiden välittömässä läheisyydessä

58 Aselainsäädäntö. Sisäministeriön internetsivut, <https://intermin.fi/poliisiasiat/ampuma-aseet/aselainsaadanto>. Viitattu 18.4.2023.

59 Asesäätelyyn ehdotetaan huomattavia muutoksia: Reserviläiskiväärejä vain sijoitetuille, aseiden lainaamisesta ilmoitettava. Yle 4.5.2018, <https://yle.fi/a/3-10191258>. SEKÄ Aselain uudistus varjostaa urheiluammuntaa. Yle 8.7.2009, <https://yle.fi/a/3-5279919>.

60 Ampuma-aselupakäytäntöjen yhtenäistäminen. Ohje 04.07.2022, POL-2021-79077, ID-2229273. Poliisihallitus 1.8.2022.

61 Ampumaurheiluliiton edustajien näkemyksiä ampuma-aselainsäädännöstä ja -lupakäytännöistä sekä ampumaradoista. Ampumaurheiluliiton ja valtion liikuntaneuvoston sihteeristön yhteinen tapaaminen 18.4.2023.

62 Ammusten, luotien ja kalastusarvikkeiden sisältämä lyijy. ECHA – European Chemicals Agency internetsivut, <https://echa.europa.eu/fi/hot-topics/lead-in-shot-bullets-and-fishing-weights>. Viitattu 21.4.2023.

63 ”Jopa miljoona vesilintua vuodessa kuolee lyijyhauleihin, mutta EU:n lyijykielto pelottaa metsästäjiä ja maanpuolustusaktiiveja.” MTV Uutiset 26.7.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/jopa-miljoona-vesilintua-vuodessa-kuolee-lyijyhauleihin-samalla-eu-n-lyijykielto-pelottaa-metsastajia-ja-maanpuolustusaktiiveja/8477204> SEKÄ Ampumaurheiluliiton edustajien näkemyksiä ampuma-aselainsäädännöstä ja -lupakäytännöistä sekä ampumaradoista. Ampumaurheiluliiton ja valtion liikuntaneuvoston sihteeristön yhteinen tapaaminen 18.4.2023.

64 Aseluvat kiinnostavat suomalaisia nyt aiempaa enemmän, mutta hakemusten määrät eivät ole nousseet. Helsingin Sanomat 9.4.2022.

sekä maakunnallisen ampumarataverkoston suunnitelmallista kehittämistä. Laissa säädetään ampumaratojen perustamisesta, ylläpitämisestä ja valvonnasta sekä radan pitäjän oikeuksista. **Valtioneuvoston asetuksessa ampumaradoista (1037/2015)** säädetään ampumarataa ja ampumaurheilukeskusta koskevasta hakemuksesta ja ilmoituksesta, järjestyssäännöstä sekä ratavastaavan valvontavelvollisuudesta.⁶⁵

Ampumaratalain ja -asetuksen lisäksi ampumaratoihin ja niiden perustamiseen vaikuttavat myös monen muun hallinnonalan toimet ja lainsäädäntö. Hyvin keskeistä on ympäristöministeriön hallinnonalan lainsäädäntö, kuten ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja -asetus (714/2014) sekä valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista (53/1997).

Suomessa on tällä hetkellä noin 670 yksityistä, siviileille tarkoitettua ampumarataa. Lisäksi Suomessa on 36 Puolustusvoimien ampumarataa. Tämä on huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi Ruotsissa, joissa ampumaratoja on yhteensä noin 3 000. Ampumaratojen määrä on vähentynyt merkittävästi Suomessa viime vuosina, sillä vielä 1990-luvulla Suomessa oli arviolta 2 000–2 500 rataa.⁶⁶

Suomessa yksityisiä ampumaratoja ylläpitävät monesti erilaiset harrastusjärjestöt, kuten metsästyks- ja ampumaseurat sekä riistanhoitoyhdistykset. Yksityisillä ampumaradoilla on Suomessa monipuolinen käyttäjäkunta, johon kuuluvat muun muassa ampumaurheilijat, reserviläiset, metsästäjät sekä ampumataittoa tarvitsevat ammattiryhmät, kuten poliisit, rajavartijat, rikosseuraamusviraston ja tullin henkilökunta. Ampumaradoilla on suuri merkitys ampumaurheilun ja metsästyksen lisäksi poliisin, Rajavartiolaitoksen ja muiden turvallisuusviranomaisten sisäiselle lakisääteiselle koulutustoiminnalle.⁶⁷

Suomeen on esitetty tarve ainakin noin 1 000 ampumaradalle, jotta niin eri viranomaisten, vapaaehtoisen maanpuolustuksen kuin eri harrastajaryhmien toiminta voitaisiin turvata. Tämä vaatisi muun muassa lainsäädännön ja ohjeistuksen ajantasaistamista ja selkeyttämistä sekä viranomaisten koulutusta. **Yksi keskeinen haaste ampumaratojen osalta liittyy ympäristölupaprosesseihin, jotka ovat vaikeuttaneet ratojen toimintaa 2000-luvulla.** Yksityisistä ampumaradoista (670 kpl) nykyisin noin 290 radalla on voimassa oleva ympäristölupa, eli noin puolet ampumaradoista on ympäristöluvan osalta epäselvässä tilanteessa.⁶⁸ Ympäristöministeriö selvitti jo vuonna 2017 ampumaratojen luvanvaraisuuden keventämismahdollisuuksia.⁶⁹ Lisäksi ampuma-ase -kohdassa mainittu, Euroopan kemikaalivirastossa valmisteilla oleva lyijyhaukien totaalikielto vaikuttaisi merkittävästi ampumaratoihin. Kemikaaliviraston vaatimus tietyistä suojarakenteista kaikilla radoilla riippumatta ympäristöstä, jolla rata sijaitsee sekä vaatimus kerätä radoilta lyijy pois hyvin tehokkaasti olisi Ampumaurheiluliiton näkömukana hyvin haastavaa ja kallista.⁷⁰

65 Ampumaratalaki (763/2015). SEKÄ Valtioneuvoston asetus ampumaradoista (1037/2015).

66 Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle Suomen ampumaratojen tilanteesta. Puolustusministeriö 21.12.2022. JA Puolustusvaliokunnan lausunto PuVL 16/2022 vp– O 59/2022 vp.

67 Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle Suomen ampumaratojen tilanteesta. Puolustusministeriö 21.12.2022.

68 Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle Suomen ampumaratojen tilanteesta. Puolustusministeriö 21.12.2022. JA Puolustusvaliokunnan lausunto PuVL 16/2022 vp– O 59/2022 vp. SEKÄ Suomeen tarvitaan satoja ampumaratoja lisää – reserviläisten, muiden ampumaharrastajien ja viranomaisten ampumataidon ylläpitoon nykyinen ratamäärä ei riitä. Maaseudun Tulevaisuus 29.7.2022.

69 Noora Herranen (ym.): Ampumaratojen luvanvaraisuuden keventämismahdollisuuksista. Ympäristöministeriön raportteja 10/2017. Ympäristöministeriö 2017.

70 Lyijyammusrajoitukset osuvat kipeimmin ampumarata-ammuntaan. Suomen Ampumaurheiluliiton internetsivut, <https://www.ampumaurheiluliitto.fi/2021/03/17/lyijyammusrajoitukset-osuvat-kipeimmin-ampumarata-ammuntaan/>. Uutinen 17.3.2021. SEKÄ Ampumaurheiluliiton edustajien näkemyksiä ampuma-aselainsäädännöstä ja –lupakäytännöistä sekä ampumaradoista. Ampumaurheiluliiton ja valtion liikuntaneuvoston sihteeristön yhteinen tapaaminen 18.4.2023.

3.4. Liikunta osana poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä hätäkeskuslaitoksen henkilöstön toiminta- ja työkyvyn edistämistä sekä osana alojen koulutusta

Poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä hätäkeskuslaitoksen henkilöstön työt ovat niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti kuormittavia. Etenkin poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen kenttätyöhön osallistuvilta henkilöltä edellytetään riittävää fyysistä toimintakykyä. Liikunta on osa poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä hätäkeskuslaitoksen henkilöstön toiminta- ja työkyvyn, työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden ylläpitämistä ja edistämistä sekä osa alojen koulutusta.

Normiohjaus ja muu säännöstö

Poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen henkilöstön toimintakyvystä ja kunnosta sekä niiden testaamisesta on säädetty laki- ja asetustasoisesti sekä annettu monia ohjeistuksia sekä määräyksiä.

Poliisin henkilöstön fyysisestä toimintakyvystä ja kunnosta ei säädetä **Poliisilaissa (872/2011)** ja **Valtioneuvoston asetuksessa poliisista (1080/2013)**, mutta **Laissa poliisin hallinnosta (110/1992)** säädetään poliisimiehen kunnosta ja ammattitaitosta. Lain mukaan poliisimiehen tulee ylläpitää työtehtäviensä edellyttämää kuntoa ja ammattitaitoa. Lain mukaan eri työtehtävien edellyttämän kunnan tasosta ja kuntotestien järjestämisestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksessa Poliisiammattikorkeakoulusta (282/2014) säädetään poliisimieheksi koulutettaville asetettavista lisävaatimuksista. Niiden mukaan hakijalla ei saa olla sellaista sairautta, vikaa eikä vammaa, joka alentaa hakijan toimintakykyä siinä määrin, että hakija ei selviydy poliisimiehen tehtävistä.

Kuntoliikunta ja kilpaurheilu poliisihallinnossa -määräyksen mukaan työnantaja edellyttää, että voimankäyttövälaineillä varustetut virkamiehet ovat työtehtävien vaatimassa työkunnossa. Jokaisella työntekijällä itsellään on vastuu työkyvyn ylläpitämisestä, mutta työnantaja voi tukea työkykyä erilaisilla toimenpiteillä. **Määräyksen mukaan poliisimiehet ja vartijat sekä muu henkilöstö voivat käyttää työaika kaksi tuntia viikossa liikuntaharjoitteluun esihenkilön hyväksynnällä ja työtehtävien niissä.**⁷¹

Määräyksessä ohjeistetaan myös kuntoliikunnan suunnittelusta poliisiyksiköissä, virkistys- ja harrastustoiminnoista, liikuntatiloista, liikuntaharjoitteluun osallistumisesta ja kilpaurheilutoiminnasta. Määräyksen mukaan poliisin yksiköiden tulee kirjata työkyvyn tukemisen ja kuntoliikunnan periaatteet työsuojelun tai työhyvinvoinnin toimintaohjelmaan sekä vuosittaiseen työsuojelun tai työhyvinvoinnin toimintasuunnitelmaan. Poliisiyksiköt voivat tarjota rahoituksiensa puitteissa tavanomaisia ja kohtuullisia virkistys- ja harrastustoimintoja sekä muita tukimuotoja työkyvyn tukemiseksi. Lisäksi poliisiyksiköiden tulee huolehtia yksikön omista liikuntatiloista ja tarvittaessa järjestää tai vuokrata vastaavia liikuntavuoroja muualta. Poliisihallitus seuraa suunnitelmien sisältöjä ja toteutumista.⁷²

Fyysisen työkyvyn testaus poliisihallinnossa -määräyksellä ohjeistetaan poliisien ja vartijoiden työkyvyn testauksesta. Fyysisen työkyvyn testaus on yksi työkykyisyyden mittareista. Poliisihallinnon työkyvyn testaus sisältää terveydellisen riskin arvioinnin, työkyvyn testit ja palautteen testistä sekä harjoittelun ohjelman. Työkyvyn testaus on normaalisti kaksi vuotta, mutta hyvän tai erinomaisen tuloksen saavuttavalle testaus suoritetaan joka kolmas vuosi.⁷³ **Työkyvyn johtaminen ja tukeminen poliisissa -ohjeessa** on muun muassa ohjeistettu jatkotoimenpiteistä, mikäli testiä ei voi suorittaa tai siitä ei pääse toistuvasti läpi.⁷⁴

71 Kuntoliikunta ja kilpaurheilu poliisihallinnossa. Poliisihallituksen määräys POL-2017-21571 31.5.2022.

72 Kuntoliikunta ja kilpaurheilu poliisihallinnossa. Poliisihallituksen määräys POL-2017-21571 31.5.2022.

73 Fyysisen työkyvyn testaus poliisihallinnossa. Poliisihallituksen määräys POL-2021-157993 30.12.2021.

74 Työkyvyn johtaminen ja tukeminen poliisissa. Poliisihallituksen ohje POL-2019-63761 24.9.2021.

Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyvystä säädetään **Pelastuslaissa (379/2011)**. Lain mukaan pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan henkilöstöön kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa. Pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä voidaan lain mukaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

Sisäministeriön ohjeen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä tarkoituksena on määritellä fyysisen toimintakyvyn ja terveydentilan arviointia ja kehittämistä pelastustoimessa. Tavoitteena on myös kannustaa pelastustoimen henkilöstöä osallistumaan fyysisen toimintakyvyn arviointiin ja siitä saadun palautteen perusteella kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään, jotta fyysinen toimintakyky mahdollistaisi pelastustoimintaan osallistumisen koko työuran ajan.⁷⁵

Rajavartiolaitoksen henkilöstön fyysisestä toimintakyvystä ja kunnosta ei säädetä **Rajavartiolaissa (578/2005)** ja **Valtioneuvoston asetuksessa rajavartiolaitoksesta (651/2005)**. Sen sijaan **Laissa rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005)** säädetään, että Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaan nimitettävän tulee olla terveydeltään ja ruumiilliselta kunnoltaan virkaan sopiva. Lisäksi lain mukaan Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevan virkamiehen ja rajavartiomiehen tulee ylläpitää työtehtäviensä edellyttämää kuntoa ja ammattitaitoa. Eri työtehtävien edellyttämän kunnan tasosta ja kuntotestien järjestämisestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksen rajavartiolaitoksesta (651/2005) mukaan rajavartiomiehen ja sotilasvirassa palvelevan rajavartiolaitoksen virkamiehen fyysinen suorituskyky arvioidaan testien ja lääkärintarkastuksen perusteella. Jos virkamiehen fyysinen suorituskyky ei vastaa tehtävä asettamia vaatimuksia, asetuksen mukaan hänelle voidaan laatia ohjelma suorituskyvyn kohottamiseksi tai hänet voidaan siirtää fyysisesti vähemmän vaativiin tehtäviin. Fyysisen suorituskyvyn arvioimisesta, testeistä, luokittelusta sekä eri tehtävissä vaadittavasta fyysisestä suorituskyvystä määrää rajavartiolaitoksen päällikkö.

Rajavartiolaitoksen pysyväisasiakirjalla B.22 (Fyysinen kunto ja kenttäkelpoisuus) ohjeistetaan menettelytavat, joilla huolehditaan Rajavartiolaitoksen henkilökunnan fyysisestä kunnosta ja kenttäkelpoisuudesta. Kestävyys- ja lihaskuntotesteissä arvioitavia ominaisuuksia ylläpidetään vähintään tyydyttävällä tasolla. **Fyysisen kunnan testit** tehdään joka kolmas vuosi, mikäli rajavartiomiehen henkilökohtainen kuntoindeksi on vähintään tyydyttävä⁷⁶.

Laissa hätäkeskustoiminnasta (692/2010) ja **Valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta (877/2010)** ei säädetä Hätäkeskuslaitoksen henkilöstön fyysisestä toimintakyvystä ja kunnosta eikä päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa ole säädetty kuntovaatimuksia.

Strategiat ja suunnitelmat

Poliisihallinnossa, pelastustoimessa, rajavartiolaitoksessa ja hätäkeskuslaitoksella ei ole liikunnan edistämiseen liittyviä valtakunnallisia strategioita tai suunnitelmia vaan liikunnan edistämisen on osa laajempia strategioita ja suunnitelmia. Esimerkiksi poliisien liikunnan edistäminen on osa laajempaa työkyvyn edistämisen kokonaisuutta ja esimerkiksi osa **Poliisin henkilöstösuunnitelmaa 2021–2024**. Lisäksi pelastustoimessa henkilöstön liikunnan ja fyysisen toimintakyvyn edistämiseksi on laadittu **pelastuslaitoskohtaisia suunnitelmia**.

Hätäkeskuslaitoksella henkilöstön hyvinvointi on nostettu keskeiseksi kärjeksi Hätäkeskuslaitoksen strategiassa. Tavoitteen tukemiseksi on rekrytoitu (2021) työhyvinvointiasiantuntija, mikä mahdollistaa

75 Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä. Sisäministeriön julkaisu 5/2016. Sisäministeriö 2016 SEKÄ Erityisasiantuntija Tommi Luhtaniemi, Sisäministeriön Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta -yksikkö, sähköpostivastaus 1.8.2022.

76 Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2021. Rajavartiolaitos 2022.

muun muassa liikunnan aseman vahvistamisen Häätäkeskuslaitoksen työkykyjohtamisessa ja strategisessa suunnittelussa. Lisäksi liikunta on osa Häätäkeskuslaitoksen työhyvinvointiohjelmaa 2021–2024.⁷⁷

Rahoitus ja resurssit

Poliisin henkilöstön liikunnan edistämiseen ei ole varattu valtakunnallisia määrärahoja. Poliisiyksiköille on annettu vastuu rahoittaa itse työkykyä ylläpitävä toiminta rahoituskehysten puitteissa.

Pelastustoimessakin pelastuslaitokset ovat varanneet määrärahoja liikunnan edistämiseen sekä paloasemien liikuntatilojen ylläpitämiseen ja mahdollisten muiden ulkopuolisten liikuntatilojen käyttöön. Osassa pelastuslaitoksissa on päätoiminen henkilö/päätoimisia henkilöitä edistämässä henkilöstön fyysistä toimintakykyä. Näiden henkilöiden toimenkuvaan voi sisältyä muun muassa toimintakyvyn testausta ja fyysistä toimintakykyä ylläpitävän harjoittelun ohjausta.⁷⁸

Rajavartiolaitoksen henkilöstön liikunnan edistäminen on osa työhyvinvoinnin määrärahaa (50 euroa per henkilö). Määrärahaa käytetään yksikön yhteisten liikunta- ja liikkumistilaisuuksien järjestämiseen, liikuntaseteleihin sekä hankintoihin, joilla ylläpidetään liikuntapaikkoja työpisteissä.⁷⁹ **Myös Häätäkeskuslaitoksessa liikunnan edistämiseen on varattu resursseja osana henkilöstön työhyvinvointibudjetia (250 euroa per henkilö).**⁸⁰

Liikunta osana alojen koulutusta

Poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen koulutusten pääsykoevaatimuksissa on mukana kuntotestit. Esimerkiksi poliisikoulutuksen hakeneista (tarkasteltu hakujaksoja vuosilta 2014, 2015 ja 2017) noin 16 % hakijoista ei läpäissyt fyysisiä pääsykokeita (läpäiseminen edellytti, että yhdestäkään kokeen osa-alueesta ei tullut hylättyä suoritusta). **Poliisikoulutukseen hakeneiden kestävyyskunto ja motorinen taito näyttää heikentyneen viime vuosina.**⁸¹ Arviolta noin joka kuudes hakija putoaa pois valintaprosessissa heti fyysisessä kokeessa. Vielä suurempi osa putoaa pois soveltuvuustesteissä eli haastatteluissa ja psykologisissa testeissä. Vuonna 2022 Poliisikouluun valittujen opiskelijoiden määrä romahti edelliseen vuoteen verrattuna, ja Poliisiammattikorkeakoululla on vaikeuksia saada päteviä hakijoita. Jos opiskelijamäärää ei saada kasvatettua, poliiseista voi syntyä pulaa 4–5 vuoden päästä.⁸²

Tutkimustulokset osoittavat, että myös poliisiopiskelijoiden kestävyyskunto on heikentynyt huomattavasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Keskiarvillisesti mitattuna vuonna 2015 poliisiopiskelija oli noin 25 % heikommassa kunnossa kuin vuonna 1985. Opiskelijoiden nykyinenkin kuntotaso täyttää kuitenkin poliisityön vaatimukset.⁸³

Poliisi-, pelastus- ja rajavartiotoimen sekä häätäkeskuslaitoksen henkilöstön keskeisten tutkintojen opetussuunnitelmiin sisältyy liikuntakasvatusta ja liikuntaa. Esimerkiksi poliisin AMK-tutkinnon opetussuunnitelmaan sisältyy liikuntakasvatus ja fyysinen toimintakyky (3 op) opintojakso, pelastajan koulutusohjelmaan sisältyy liikuntakasvatusta (4,5 op) ja häätäkeskuspäivystäjän koulutusohjelmaan sisältyy terveys- ja liikuntakasvatusta (4 op).

77 Työhyvinvointiasiantuntija Elina Rautanen, Häätäkeskuslaitos, sähköpostivastaukset 7.12.2021 ja 29.7.2022.

78 Erityisasiantuntija Tommi Luhtaniemi, Sisäministeriön Pelastustoimi ja häätäkeskustoiminta -yksikkö, sähköpostivastaus 1.8.2022.

79 Majuri Jani Miettinen, Rajavartiolaitoksen esikunta, Henkilöstöosasto/Henkilöstöyksikkö, sähköpostivastaus 13.6.2022.

80 Työhyvinvointiasiantuntija Elina Rautanen, Häätäkeskuslaitos, sähköpostivastaukset 7.12.2021 ja 29.7.2022.

81 Toni Lepaus ja Jonne Riekkö: Poliisiammattikorkeakoulun fyysisten pääsykokeiden haastavuus. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu 2018.

82 Poliisikouluun valittujen opiskelijoiden määrä on romahtanut vuodessa – sata hakijaa putoaa heti fyysisessä kokeessa. Yle 24.11.2022.

83 Joni Virkkala: Poliisiopiskelijoiden fyysisen kestävyyskunnan kehitys. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Poliisiammattikorkeakoulu 2018.

Liikunta osana henkilöstön toiminta- ja työkyvyn, työhyvinvoinnin edistämistä

Poliisin, pelastustoimintaan osallistuvan henkilön sekä rajavartiomiehen tulee lain mukaan ylläpitää tehtäviensä edellyttämää fyysistä kuntoa. Näissä ammateissa toimivien henkilöiden fyysistä toimintakykyä seurataan kuntotesteillä. Työnantaja myös tukee näiden ammattiryhmien liikunnan harrastamista.

Poliisin yksiköitä on veloitettu tukemaan, seuraamaan ja ylläpitämään henkilöstön työkykyä.

Koko poliisin henkilöstö voi käyttää **työajastaan liikuntaan kaksi tuntia viikossa** työtehtävien sallissa ja esihenkilön hyväksynnällä. Poliisiyksiköiden sisällä on työtehtävistä ja resursseista johtuen eroja mahdollisuuksissa hyödyntää liikuntaharjoittelua (ns. viikkoliikuntaa) työajalla. Useimmissa poliisin toimipisteissä on mahdollisuus kuntosaliharjoitteluun joko omissa tiloissa tai mahdollisuus on järjestetty muulla tavalla. Kesästä 2022 lähtien viikkoliikuntamahdollisuus vakinaistui myös etätöissä.⁸⁴

Poliisin henkilöstön ns. viikkoliikuntaoikeuden käytöstä ja sen kehityksestä viime vuosina ei ole valtakunnallista tietoa. Vuoden 2021 aikana työhyvinvointiin ja virkistystoimintaan käytettiin poliisihallinnossa noin 133 000 tuntia, joka sisältää sekä viikkoliikuntaan että muuhun työhyvinvointiin ja virkistykseen käytetyn työajan.⁸⁵

Poliisin yksiköiden tulee myös järjestää kaksi koko henkilöstölle suunnattua 0,5–1 päivän liikuntapahtumaa vuodessa sekä **huolehtia fyysisen työkunnan testauksen järjestämisestä.** Työkuntotestien toteuttaminen ja niiden tulokset ovat osa poliisiyksikön esimiestyötä ja työkyvyn johtamista. Poliisien kuntotestien tuloksista ei ole ajantasaista, valtakunnallisesti koottua tietoa. Poliisihallinnossa on myös kilpaurheilutoimintaa.⁸⁶

Pelastajat voivat käyttää työvuorostaan kaksi tuntia liikuntaan, jota käytetään niin ryhmäliikuntaan kuin omatoimiseen liikuntaan ja omien harjoitusohjelmien toteuttamiseen. Pelastuslaitoksissa on käytössä Työterveyslaitoksen kehittämä **Pelastajien fyysisen toimintakyvyn arviointi-, palautteenanto- ja seurantamenetelmä (FireFit).**⁸⁷ FireFit-järjestelmä on tuonut pelastuslaitosten kuntotestaustoimintaan järjestelmällisyyttä ja systemaattisuutta. Järjestelmä näyttää toimivan myös hyvin pelastuslaitosten ja niiden työterveyshuoltojen yhteistyön välineenä pelastajien fyysisen toimintakyvyn arvioinnissa, edistämässä ja seurannassa.⁸⁸

Pelastajien fyysisestä toimintakyvystä ei ole koottua, tuoretta ja luotettavaa seurantatutkimustietoa. Kerättyjen aineistojen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että nuorin ikäluokka (alle 30-vuotiaat) ei ole enää kaikilla aerobisen ja lihaskunnan testeillä mitattuna fyysiseltä toimintakyvyltään selkeästi paras ikäluokka. Aerobisen kunnon ja lihaskunnan testitulokset kokoavan FireFit-indeksin keskiarvo on alle 30-vuotiailla 3,7 ja 30–40-vuotiailla 3,8 (maksimiarvo 5). Lisäksi osalle vanhimman ikäryhmän pelastajista joidenkin fyysisen toimintakyvyn testien suorittaminen on muuttunut haasteellisemmaksi tai he eivät saavuta niissä työn vaatimuksista johdettuja raja-arvoja terveydellisistä syistä johtuen.⁸⁹

84 Poliisihallituksen määräys työkyvyn tukeminen poliisissa.2020/2011/3821. JA Ylitarkastaja Salla Lepistön (Poliisihallitus) sähköpostivastaus 25.7.2022. SEKÄ Poliisin henkilöstötilinpäätös 2021.

85 Ylitarkastaja Salla Lepistön (Poliisihallitus) sähköpostivastaus 25.7.2022. SEKÄ Poliisin henkilöstötilinpäätös 2021.

86 Poliisihallituksen määräys työkyvyn tukeminen poliisissa.2020/2011/3821. SEKÄ Ylitarkastaja Salla Lepistön (Poliisihallitus) sähköpostivastaus 25.7.2022.

87 Erityisasiantuntija Tommi Luhtaniemi, Sisäministeriön Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta -yksikkö, sähköpostivastaus 1.8.2022.

88 Aki Vuokko, Anne Punakallio, Teemu Paajanen ja Sirpa Lusa (toim.): Pelastushenkilöstön työterveysseuranta – yhteistyö ja käytännöt. Työterveyslaitos 2020.

89 Vanhempi tutkija Sirpa Lusa, Työterveyslaitos, sähköpostivastaus 25.8.2022.

Rajavartiolaitoksen henkilöstöllä on oikeus harrastaa kaksi tuntia liikuntaa kuukaudessa. Lisäksi henkilöstöllä on käytössään lepotauoilla tapahtuvaa liikuntaa varten tiloja ja välineitä. Henkilöstölle järjestetään liikuntapäiviä kaksi kertaa vuodessa ja heillä tarjotaan liikunta- ja kulttuuriseteleitä.⁹⁰

Rajavartiolaitoksella on käytössä myös **fyysisen kunnon testausjärjestelmä.** Rajavartiolaitoksen henkilöstön fyysisen kunnon ja kenttäkelpoisuuden seuranta tehdään vuosittain. Fyysisen kunnon testaus on kolmen vuoden välein, mikäli rajavartiomiehen henkilökohtainen kuntoindeksi on vähintään tyydyttävä. Henkilöstön fyysisen kunnon tasossa on ollut pieniä vuosittaisia vaihteluita, mutta pitkällä aikavälillä kunnossa ei ole tapahtunut suurta muutosta.⁹¹ Vuonna 2021 henkilökohtainen kuntoindeksi (HKI) oli 4,3 (2020: 4,3 ja 2019: 4,3) ja kenttäkelpoisuusindeksi 4,5 (2020: 4,7 ja 2019: 4,4)⁹².

Hätäkeskuslaitoksen henkilöstölle ei ole laissa säädettyjä velvoitteita fyysisen suorituskyvyn ylläpitoon liittyen. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstöllä on kuitenkin **tunnin viikkoliikuntaoikeus työaikana** (henkilöstövahvuuden salliessa). Eri toimipisteissä on henkilöstön käytettävissä kuntosaleja, kuntoiluhuoneita sekä erilaisia liikuntaan kannustavia välineitä. Henkilöstön kunto- ja toimintakykyä mitata ei mitata, mutta Turun hätäkeskuksessa toteutettiin terveystuntomittauspilotti keväällä 2022.⁹³

90 Majuri Jani Miettinen, Rajavartiolaitoksen esikunta, Henkilöstöosasto/Henkilöstöyksikkö, sähköpostivastaus 13.6.2022. SEKÄ Sisäministeriön hallinnonalan Lipoko-toimet. Osastopäällikkö Jukka Aallon esitys, Lipoko 8.2.2022.

91 Majuri Jani Miettinen, Rajavartiolaitoksen esikunta, Henkilöstöosasto/Henkilöstöyksikkö, sähköpostivastaus 13.6.2022. SEKÄ Sisäministeriön hallinnonalan Lipoko-toimet. Osastopäällikkö Jukka Aallon esitys, Lipoko 8.2.2022.

92 Rajavartiolaitoksen tilinpäätös 2021. Rajavartiolaitos 2022.

93 Työhyvinvointiasiantuntija Elina Rautanen, Hätäkeskuslaitos, sähköpostivastaukset 7.12.2021 ja 29.7.2022.

4

Johtopäätökset ja
kehittämissuosituks

4

Johtopäätökset ja kehittämissuosituks

Sisäministeriön (SM) hallinnonalan toiminnalla luodaan ihmisille osaltaan edellytykset turvalliseen liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen, turvallisille liikunnan ja urheilun tapahtumille sekä turvalliselle ampumaurheilulle ja metsästykselle. Sisäministeriön hallinnonalalle liikunta on keino ylläpitää toimintakykyistä turvallisuudesta huolehtivaa virkakuntaa. Sisäministeriön ohjaama rahapelijärjestelmä sekä rahankeräystoiminnan sääntely ovat keskeisiä liikunnan ja urheilun rahoituksen ja varainhankinnan näkökulmasta vaikkakaan SM ei edistä aktiivisilla toimilla minkään tietyn toimialan rahoitusta ja varainhankintaa.

Turvallisuus

Sisäministeriön hallinnonalan toimista liikkumisen ja liikunnan kannalta keskeistä on ihmisten turvallisuuden edistäminen ja turvallisuuden tunteen kehittyminen tulevaisuudessa. Korkea turvallisuuden tunne luo osaltaan edellytyksiä ihmisten liikkumiselle ja liikunnalle. Turvallisuuden tunne on edelleen hyvällä tasolla Suomessa eri mittareiden perusteella. Turvallisuus tai turvattomuuden tunne eivät nouse myöskään esille merkittävinä esteinä ihmisten liikkumiselle ja liikunnalle Suomessa. Kansainvälisellä mittapuulla tarkasteltuna ei ole itsestään selvää, että esimerkiksi ulkona liikkuminen koetaan näin turvallisiksi, kuin enemmistö kokee Suomessa.

Jatkossa olisi kuitenkin tärkeää, että SM:n hallinnonalalla tunnistettaisiin ja tarkasteltaisiin turvallisuutta myös aktiivisen liikkumisen näkökulmasta esimerkiksi osana alan turvallisuuteen liittyviä strategioita ja suunnitelmia. Lisäksi entistä enemmän tulisi kiinnittää huomiota erilaisten vähemmistöryhmien (esimerkiksi maahanmuuttajat ja vammaiset), heikoimmassa asemassa (esimerkiksi sosioekonomisen aseman perusteella) olevien ja kasvavan ikääntyneen väestön turvallisuuden vahvistamiseen. Tärkeää olisi myös nostaa henkilöstön toimintakyvyn, liikkumisen ja liikunnan tukeminen ja edistäminen osaksi SM:n hallinnonalan erilaisia yleisiä strategioita ja suunnitelmia, kuten poliisin, pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen strategioita.

Myös urheilutapahtumien turvallisuutta voidaan yleisesti pitää hyvällä tasolla Suomessa. Viime vuosina on kuitenkin saatu huolestuttavia merkkejä lisääntyneestä, monesti ulkomailta kopioidusta häiriökäytöksestä urheilutapahtumissa ja niiden yhteydessä. Esimerkiksi jalkapallo- ja jääkiekkjoukkueiden kannattajina esiintyneet ryhmät ovat järjestäneet sovittuja joukkotappeluja⁹⁴. Tähän kehitykseen tulee Suomessa puuttua ajoissa ja ennaltaehkäisevästi.

Urheilutapahtumien turvallisuutta on edistetty tällä hallituskaudella erityisesti kehittämällä normiohjausta, kun Euroopan neuvoston yleissopimus katsomoturvallisuuden tehostamiseksi on saatettu Suomessa voimaan asetuksella. Nyt on luotu entistä paremmat mahdollisuudet ennaltaehkäistä häiriökäyttäytymistä ja puuttua havaittuihin turvallisuusongelmiin, kun eri sidosryhmät otetaan aiempaa laajemmin mukaan takaamaan katsojien turvallisuus.

Urheilutapahtumien turvallisuuden edistämiseksi tulee jatkaa lainsäädännön kehittämistä porttikieltojärjestelmän sallimiseksi Suomessa. Lisäksi on tärkeää jatkaa viranomaisten ja urheilualan toimijoiden yhteistyön kehittämistä, jotta väkivallan esiintymistä ja leviämistä urheilutapahtumien yhteydessä

94 Ks. Poliisi epäilee: Mies hakattiin HJK:n ja HIFK:n fanien tappelussa – romahti kotimatalla, joutui sairaalaan. 2.8.2017 SEKÄ Jalkapallofanien tappeluvideo on poikkeuksellinen Suomessa – ja urheiluseuroille kiusallinen: ”Todellista suhdetta seuraan vaikea osoittaa”. MTV Uutiset 16.9.2022.

pystytään ennalta ehkäisemään. Urheilutapahtumien turvallisuuden kehittämiseksi on tarpeen myös parantaa tapahtumien turvallisuuden seurantaa ja tietopohjaa, mikä edellyttää myös parempaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä suunnitelmallisempaa turvallisuuden edistämistä.

Rahapelitoiminta ja rahankeräykset

Suomalainen rahapelijärjestelmä on ollut isossa muutoksessa viime vuosina ja rahapelitoiminnan lainsäädäntöä on uudistettu merkittävästi tällä hallituskaudella. Uudistuksia on valmisteltu sisäministeriön johdolla laajassa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa. Uudistuksilla on muun muassa haluttu ehkäistä ja vähentää rahapelaamisen haittoja. Aiemmin rahapeliuotolla rahoitettujen toimintojen siirtyminen uuteen rahoittamismalliin katkaisee pitkän historian omaavan yhteyden Veikkauksen rahapeliuoton sekä liikunnan ja urheilun rahoituksen välillä. Vuodesta 2024 lähtien liikunnan valtionrahoitus katetaan verovaroilla valtion talousarviosta.

Rahapelitoiminnan ja liikuntatoimen rahoituksen välisen keskinäisriippuvuuden katkaiseminen on nähty liikunta-alalla pääosin positiivisena. Uudistus voi myös lisätä liikunnan rahoituksen ennakoitavuutta, kun rahoitus ei ole riippuvainen vaikeasti ennakoitavista rahapeliuottojen määrästä. Toisaalta uhkana on, että liikuntatoimialan rahoitustasosta joudutaan neuvottelemaan vuosittain.

Rahankeräyksen sääntelyä on kehitetty viime vuosina muun muassa sallimalla ilmoituksenvaraisesti järjestettävät pienimuotoiset kansalaiskeräykset, mikä on edistänyt myös liikunnan ja urheilun varainhankintaa. Muutokset ovat tulleet hyvään aikaan, sillä koronapandemian aikana järjestöt ja yhdistykset eivät ole pystyneet järjestämään toimintansa rahoittamiseksi perinteisiä tapahtumia, ja varainhankinnassa on jouduttu miettimään muita vaihtoehtoja. Rahankeräysten ja pienkeräysten määrä onkin ollut viime vuosina kasvussa, ja aika näyttää onko taustalla vain koronapandemia vai myös uuden lainsäädännön vaikutukset.

Liikuntaan ja urheiluun liittyvät rahankeräysluvut näyttävät kohdistuvan valtaosin paikallisille urheilu-seuroille. Viime vuosina lähes kaikki lupaa hakeneet ovat saaneet luvan. Rahankeräyslainsäädäntöön ei näytä tällä hetkellä liittyvän erityisiä kehittämiskohteita liikunnan näkökulmasta.

Ampuma-aseet ja ampumaradat

Ampuma-aseisiin liittyvään lainsäädäntöön on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana useita muutoksia, joilla on muun muassa parannettu aseturvallisuutta ja sujuvoitettu aseiden lupaprosessia. Osin uudistukset ovat olleet haasteellisia esimerkiksi ampumaurheilun näkökulmasta. Tulevaisuudessa on tärkeää turvata ampumaurheilun ja metsästyksen edellytykset lainsäädäntöuudistusten sekä lupaprosessien kehittämisen yhteydessä.

Ampumaradoilla on suuri merkitys niin ampumaurheilulle, metsästykselle ja maanpuolustukselle kuin esimerkiksi poliisin ja Rajavartiolaitoksen sisäiselle lakisääteiselle koulutustoiminnalle. Yksityisomisteisten ampumaratojen osalta tilanne näyttää määrällisesti haastavalta. Samaan aikaan ampumaratojen kokonaismäärää on esitetty kasvatettavan, jotta niin eri viranomaisten, vapaaehtoisen maanpuolustuksen kuin eri harrastajaryhmien toiminta voitaisiin turvata. Tämä vaatisi muun muassa lainsäädännön, ohjeistuksien ja lupaprosessien ajantasaistamista ja selkeyttämistä, erityisesti ympäristölupien osalta (ympäristöministeriön hallinnonala). Uuden merkittävän haasteen ampumaradoille luo Euroopan kemikaalivirastossa valmisteilla oleva lyijyhaukien totaalikielto ja vaatimus lyijyn tehokkaasta keräämisestä.

Liikunta osana työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja edistämistä

Sisäministeriön hallinnonalalla liikunnan edistäminen on hyvin tunnistettu keinona ylläpitää ja edistää poliisien, pelastajien, rajavartioiden ja hätäkeskuslaitoksen henkilöstön työ- ja toimintakykyä sekä hyvinvointia. Vastaavatasoista toimintaa on valtionhallinnossa lähinnä vain puolustusministeriön hallinnonalalla. Poliisihallinnossa, pelastustoimessa, rajavartiolaitoksessa ja hätäkeskuslaitoksella henkilöstön toimintakyvyn ja liikunnan edistäminen on huomioitu pääosin hyvin alojen lainsäädäntöä ja erilaista ohjeistusta, strategioita ja suunnitelmia sekä osana alojen koulutuksia. Näissä ammateissa toi-

mivien henkilöiden fyysisistä toimintakykyä myös seurataan testaamalla ja työnantajat tukevat ammattiryhmien liikunnan harrastamista eri keinoin.

Nuorten ja työikäisten hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn liittyvät haasteet heijastuvat nykyisin myös poliisiin, pelastusalan, rajavartiolaitoksen sekä hätäkeskuslaitoksen toimintaan ja toimintaedellytyksiin. Esimerkiksi merkittävä määrä poliisialan koulutukseen hakevista putoaa pois jo fyysisissä kokeissa ja opiskelijoiden kunto on heikentynyt. Pahimmillaan tämä voi olla osaltaan synnyttämässä pulaa esimerkiksi poliiseista tulevana vuosina. Toimijoilla itsellään on hyvin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa etenkin nuorten liikunta-aktiivisuuteen ja kuntotasoon ennen alan koulutukseen hakeutumista, mikä korostaa erilaisten poikkihallinnollisten, laajoihin väestöryhmiin ja rakenteisiin vaikuttavien toimenpiteiden tärkeyttä, kuten koulu- ja opiskelupäivän aikaisen liikkumisen edistämistä.

Työterveyslaitoksen kehittämä Pelastajien fyysisen toimintakyvyn arviointi-, palautteenanto- ja seurantamenetelmä (FireFit) näyttyy hyvin edistyksekkäältä toimintamallilta. FireFit-menetelmä on kehitetty pelastuslaitosten kuntotestaustoimintaa, ja se on myös toimiva yhteistyön väline pelastuslaitoksille ja niiden työterveyshuolloille pelastajien fyysisen toimintakyvyn arvioinnissa, edistämässä ja seurannassa. Vastaavanlaisen mallin kehittämistä myös osaksi poliisitoimea, rajavartiotoimea sekä hätäkeskuslaitoksen toimintaa olisi varmasti hyödyllistä selvittää.

Kehittämissuosituksia:

1. Integroidaan **liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointi (LIVA)** osaksi Sisäministeriön hallinnonalan lainvalmistelua ja muuta valmistelua ja päätöksentekoa, kuten strategioiden valmistelua. Lisätietoa liikkumisvaikutusten arvioinnista: www.liikkumisvaikutukset.fi.
2. Tarkastellaan **turvallisuutta jatkossa myös aktiivisen liikkumisen ja liikunnan näkökulmasta esimerkiksi osana sisäministeriön hallinnonalan turvallisuuden liittyviä strategioita ja suunnitelmia**. Kiinnitetään erityistä huomiota **erilaisten vähemmistöryhmien, heikoimmassa asemassa olevien ja kasvavan ikääntyneen väestön turvallisuuden vahvistamiseen**.
Nostetaan **henkilöstön toimintakyvyn, liikkumisen ja liikunnan tukeminen ja edistäminen osaksi SM:n hallinnonalan erilaisia yleisiä strategioita ja suunnitelmia**, kuten poliisin, pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen strategioita.
3. Lisätään **viranomaisten sekä urheilualan toimijoiden yhteistyötä** katsomoväkivallan ja urheilukannattamiseen liittyvän väkivallan ennalta ehkäisemiseksi.
Selvitetään tarve laatia **valtakunnallinen strategia tai suunnitelma liikunta- ja urheilutapahtumien turvallisuuden ja katsomoturvallisuuden edistämiseksi**.
Parannetaan **liikunta- ja urheilutapahtumien turvallisuuden sekä katsomoturvallisuuden seuranta- ja tietopohjaa**.
4. Toteutetaan tarvittavat lainsäädännön uudistukset, jotta lainsäädäntö sallii **porttikieltojärjestelmän** toteuttamisen.
5. Jatketaan **rahankeräyksen kehittämistyötä**, jotta varainhankinta on mahdollisimman ketterää, vähä-byrokraattista ja toteutettavissa mahdollisimman matalalla kynnyksellä etenkin pienille toimijoille.
6. Turvataan ampumaurheilun, ampumahiihdon ja metsästyksen turvalliset edellytykset **ampuma-aseisiin ja ampumaratoihin** (ympäristöystävällisyys huomioiden) **erilaisten lainsäädäntöuudistusten sekä lupaprosessien kehittämisen yhteydessä** (*edellyttää merkittävästi myös muiden kuin SM:n hallinnonalan toimia*).
7. Selvitetään mahdollisuuksia viedä **Pelastajien fyysisen toimintakyvyn arviointi-, palautteenanto- ja seurantamenetelmä (FireFit)** myös osaksi poliisitoimea, rajavartiotoimea sekä hätäkeskuslaitoksen toimintaa.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

LINJOJA LIIKUNTAAN VUODESTA 1920